
**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ και ΔΙΟΙΚΗΣΗ της ΥΓΕΙΑΣ»**

**Οικονομική Προσιτότητα
των Τσιγάρων**

Ευαγγελία – Σωτηρία Στεργίου

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης
του Πανεπιστημίου Πειραιώς για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στα Οικονομικά και Διοίκηση της Υγείας.

Πειραιάς, 2017

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ και ΔΙΟΙΚΗΣΗ της ΥΓΕΙΑΣ»**

**Οικονομική Προσιτότητα
των Τσιγάρων**

Ευαγγελία – Σωτηρία Στεργίου, Α.Μ.: ΟΔΥ/1528

Επιβλέπων: Βοζίκης Αθανάσιος /Επίκουρος Καθηγητής /Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης
του Πανεπιστημίου Πειραιώς για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στα Οικονομικά και Διοίκηση της Υγείας.

Πειραιάς, 2017

UNIVERSITY of PIRAEUS

**DEPARTMENT of
ECONOMICS**

M.Sc. in Health Economics and Management

Cigarette Affordability

Evangelia – Sotiria Stergiou

Master Thesis submitted to the Department of Economics
of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements
for the degree of M.Sc. in Health Economics and Management

Piraeus, Greece, 2017

Στην οικογένειά μου

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, «Οικονομικά και Διοίκηση της Υγείας», του τμήματος Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιά, υπό την επίβλεψη του Καθηγητή κ. Αθανάσιου Βοζίκη. Θα ήθελα λοιπόν να ευχαριστήσω θερμά τον κύριο Βοζίκη Αθανάσιο, για την ευκαιρία να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον αντικείμενο καθώς και αποτελεσματική συνεργασία του καθ' όλη την διάρκεια της εκπόνησης.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θέλω να απευθύνω προς την οικογένεια μου και κυρίως τους γονείς μου Κωνσταντίνο και Μαρία, που με υπομονή και κουράγιο πρόσφεραν την απαραίτητη ηθική συμπαράσταση για την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας καθώς και που ήταν δίπλα μου σε κάθε μου βήμα.

Οικονομική Προσιτότητα των Τσιγάρων

Σημαντικοί Όροι: Οικονομική Προσιτότητα, Φορολογία, Τιμή, Εισόδημα

Περίληψη

Το θέμα που διαπραγματεύεται η πτυχιακή εργασία είναι η προσιτότητα των τσιγάρων ως μέτρο πολιτικών για την μείωση του καπνίσματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικότερα στην Ελλάδα. Αρχικά, στην εισαγωγή παρουσιάζεται η αρνητική επίδραση που έχει το κάπνισμα τόσο στην υγεία όσο και στην οικονομία της κάθε χώρας. Ακολούθως, παρουσιάζονται διάφορα μέτρα και περιορισμοί που έχουν εφαρμοστεί με σκοπό την μείωση του καπνίσματος, καθώς και το πόσο σημαντική είναι η αύξηση της φορολογίας και κατά συνέπεια η αύξηση των τιμών στη μείωση της προσιτότητας των τσιγάρων. Επιπλέον, παρουσιάζεται η μεταβολή των τιμών των τσιγάρων, της φορολογίας όπως επίσης και η επίδραση τους στην κατανάλωση διαχρονικά.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύονται τρεις μέθοδοι με βάση το εισόδημα και τις τιμές των τσιγάρων, για να διαπιστωθεί πόσο προσιτά έχουν γίνει τα τσιγάρα διαχρονικά στην Ελλάδα και σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι επιπτώσεις της μείωσης της προσιτότητας των τσιγάρων. Ειδικότερα, παρουσιάζεται η επίδραση στα φορολογικά έσοδα, στην απασχόληση στον κλάδο της καπνοβιομηχανίας, στα αφορολόγητα τσιγάρα και το παραεμπόριο και τέλος στα υποκατάστατα προϊόντα.

Cigarette Affordability

Keywords: Cigarette Affordability, Taxation, Price, Income

Abstract

The research question in the present dissertation is the cigarette affordability as a measure of formatting policies to reduce smoking in the European Union and especially in Greece. The introduction presents the negative impact of smoking on people's health and the economy of each country. Subsequent to this, the measures and the restrictions that have been applied to reduce the smoking and the importance of the increase of taxation and cigarette prices are presented. In addition, our research unveils the impacts of prices and taxation on consumption.

The second chapter analyzes three methods that are based on income and cigarette prices in order to understand how affordable the cigarettes have been made over the last 20 years in Greece and compared to the European Union.

The third chapter investigates the effects of the reduction of cigarette affordability. In particular, it shows the impacts on tax revenues, employment in tobacco industry, illicit trade and duty free cigarettes and, finally, on substitute products.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες

Περίληψη

Abstract

Κατάλογος Πινάκων

Κατάλογος Διαγραμμάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Μέτρα μείωσης της οικονομικής προσιτότητας

1.1. Εισαγωγή	1
1.2. Η σημασία της αύξησης της φορολογίας	2
1.2.1. Εξωτερικό και εσωτερικό κόστος	3
1.2.2. Ομάδες ανθρώπων που επηρεάζονται από την αύξηση της φορολογίας	3
1.2.3. Δομή του φόρου στα προϊόντα καπνού	5
1.3. Τα τσιγάρα ως καταναλωτικό αγαθό	6
1.3.1. Τιμές των προϊόντων καπνού	7
1.3.2. Η επίδραση του εισοδήματος στην οικονομική προσιτότητα	9
1.4. Η αρνητική σχέση τιμής και κατανάλωσης	10
1.5. Ανακεφαλαίωση	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Μέθοδοι υπολογισμού της οικονομικής προσιτότητας

2.1. Εισαγωγή	13
2.2. Μέθοδος PPP	13
2.3. Μέθοδος CPDIR	15
2.4. Μέθοδος RIP	18
2.5. Ανακεφαλαίωση	20

Κεφάλαιο 3: Επιπτώσεις της μείωσης της προσιτότητας των τσιγάρων

3.1. Εισαγωγή	21
3.2. Η επίδραση του φόρου στα φορολογικά έσοδα	22
3.3. Η επίδραση του φόρου στην εργασία	23

3.4. Αφορολόγητα τσιγάρα και παραεμπόριο	26
3.5. Φορολογία και υποκατάστατα προϊόντα	28
3.6. Ανακεφαλαίωση	30
Κεφάλαιο 4: Μελλοντικές ενέργειες που πρέπει να γίνουν και οφέλη από την μείωση της προσιτότητας	
4.1. Εισαγωγή	31
4.2. Λόγοι που δεν υπάρχει αλλαγή πολιτικής	31
4.3. Η συνεισφορά των υποστηρικτών της δημόσιας υγείας στην λήψη αποφάσεων	33
4.4. Οφέλη για τις κυβερνήσεις από τις αυξήσεις στην φορολογία τσιγάρων	34
4.5. Ανακεφαλαίωση	36
Επίλογος	37
Παράρτημα	39
Βιβλιογραφία	53

Κατάλογος Πινάκων

2.1. Δείκτης επιπέδου τιμών στην ΕΕ (2016)	14
2.2. Επίπεδα προσιτότητας των τσιγάρων ανά γεωγραφική τοποθεσία για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2015)	17
2.3. Δείκτης RIP για τις χώρες της ΕΕ (2011 – 2016)	19

Κατάλογος Διαγραμμάτων

1.1.	Ηλικία έναρξης καπνίσματος με συχνότητα, τουλάχιστον, μια φορά την εβδομάδα. Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού ηλικίας 15 ετών και άνω που έχουν καπνίσει κάποτε στη ζωή τους (2014)	4
1.2.	Τιμή (MPPC) ενός πακέτου των 20 τσιγάρων στην Ελλάδα (1992- 2017)	8
1.3.	Δείκτης τιμών καταναλωτή για τα προϊόντα καπνού (έτος βάσης:2009=100)	9
1.4.	Μέσο ετήσιο ατομικό διαθέσιμο εισόδημα στην Ελλάδα (1995-2016)	10
1.5.	Διαχρονική μεταβολή της τιμής και της κατανάλωσης στην Ελλάδα (2002- 2016)	11
2.1.	Συσχέτιση ημερήσιου εισοδήματος και τιμής ενός πακέτου τσιγάρων (CPDIR) στην Ελλάδα (1995-2016)	16
2.2.	Συσχέτιση ημερήσιου εισοδήματος και τιμής ενός πακέτου τσιγάρων (CPDIR) στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2015)	17
2.3.	Συσχέτιση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και τιμής 100 πακέτων των 20 τσιγάρων (RIP) στην Ελλάδα (1995-2015)	18
3.1.	Έσοδα από φορολόγηση τσιγάρων στην Ελλάδα 1994-2016 (σε εκατ.)	22
3.2.	Αξία παραγωγής προϊόντων καπνού	24
3.3.	Απασχόληση στην καπνοβιομηχανία	24
3.4.	Εξωτερικό εμπόριο προϊόντων καπνού	25
3.5.	Παράνομα – αφορολόγητα τσιγάρα στην Ελλάδα (2008-2016)	27
3.6.	Ποσοστιαία κατανάλωση καπνικών προϊόντων στην Ελλάδα	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΕΤΡΑ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΙΤΟΤΗΤΑΣ

1.1. Εισαγωγή

Το κάπνισμα αποτελεί στις μέρες μας μια από τις μεγαλύτερες απειλές για την δημόσια υγεία παγκοσμίως και οδηγεί σε πρόωρο θάνατο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας τον Μάιο του 2017, τα προϊόντα καπνού οφείλονται για το θάνατο πάνω από 7 εκατομμυρίων ανθρώπων κάθε χρόνο σε παγκόσμιο επίπεδο, περισσότερο δηλαδή και από HIV / AIDS, φυματίωση και ελονοσία. Περισσότεροι από 6 εκατομμύρια θάνατοι είναι αποτέλεσμα της άμεσης χρήσης καπνικών προϊόντων, ενώ γύρω στους 890.000 θανάτους οφείλονται στο παθητικό κάπνισμα. Εάν δεν ληφθούν ισχυρά μέτρα, ο αριθμός αυτός θα μπορούσε να ανέλθει σε περισσότερα από 8 εκατομμύρια μέχρι το 2030. (WHO, 2014)

Η κατανάλωση τσιγάρων εκτός από την αρνητική επίδραση που έχει για την υγεία των ανθρώπων, επηρεάζει επίσης και την οικονομία κάθε χώρας, διότι δαπανούνται κάθε χρόνο αρκετά χρήματα στην θεραπεία ασθενειών που έχουν προκληθεί από την κατανάλωση τσιγάρων ή από την έκθεση ορισμένων ανθρώπων στον καπνό, όπως επίσης και για την απώλεια παραγωγικότητας που είναι αποτέλεσμα των πρόωρων θανάτων.

Πρωταρχικός στόχος αρκετών χωρών είναι να μειώσουν την κατανάλωση τσιγάρων, ακολουθώντας κάποιες στρατηγικές και επιβάλλοντας κάποια μέτρα, έτσι ώστε να προστατέψουν την υγεία των πολιτών τους. Βασικά μέτρα που έχουν λάβει, όπως είναι η απαγόρευση διαφημίσεων σχετικά με προϊόντα καπνού και η προώθηση τους, μπορεί να προκαλέσει μείωση κατά 7% - 16% της κατανάλωσης τους. Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, μόνο 29 χώρες έχουν απαγορεύσει εντελώς όλου του είδους των διαφημίσεων για τσιγάρα ενώ 1 στις 3 χώρες έχει προβεί σε τέτοιου είδους απαγορεύσεις. Επίσης, οι διαφημίσεις κατά του καπνίσματος αλλά και η εφαρμογή του νόμου για την ύπαρξη εικόνων και λεκτικών προειδοποιήσεων στο εξωτερικό μέρος των πακέτων των τσιγάρων βοηθάνε στην ενημέρωση των καπνιστών για τους κινδύνους που έχει η κατανάλωση τους. Χαρακτηριστικά, 39 χώρες έχουν πραγματοποιήσει αντικαπνιστική εκστρατεία μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης τα

τελευταία δύο χρόνια, ενώ η ύπαρξη εικόνων και μηνυμάτων στα πακέτα των τσιγάρων λειτουργεί αποτρεπτικά κυρίως στους νέους ανθρώπους

Από όλες αυτές τις παρεμβάσεις που έχουν εφαρμοστεί κατά καιρούς, οι ερευνητές έχουν εστιάσει στην οικονομική προσιτότητα των προϊόντων καπνού. Η μείωση της οικονομικής προσιτότητας των τσιγάρων θεωρείται ότι αποτελεί τον πιο κατάλληλο και αποτελεσματικό τρόπο για την μείωση της κατανάλωσης καπνού. Μια σημαντική αύξηση της φορολογίας και κατ' επέκταση των τιμών αυτών κατά 10% οδηγεί σε μείωση της κατανάλωσης κατά 4% στις χώρες με υψηλότερο εισόδημα και περίπου κατά 5% στις χώρες με μέσο και χαμηλό εισόδημα ενώ ταυτόχρονα συμβάλει στην μείωση της ζήτησης ιδιαίτερα στους νέους και στους φτωχούς. (WHO, 2017) Παρόλο που αυτό το μέτρο θεωρείται το πιο αποτελεσματικό, σπάνια εφαρμόζεται από τις χώρες. Σύμφωνα με έρευνα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας μόνο 33 χώρες, δηλαδή το 10% του παγκόσμιου πληθυσμού, έχουν εισάγει φόρους στα προϊόντα καπνού όπου περισσότερο από το 75% της τιμής πώλησης αποτελείται από τον φόρο.

Στον παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα μέτρα με τα οποία μπορεί να μειωθεί η οικονομική προσιτότητα των τσιγάρων. Η αύξηση της φορολογίας και κατ' επέκταση η αύξηση των τιμών κάνει τα προϊόντα καπνού λιγότερο προσβάσιμα, συνεπώς μειώνει την κατανάλωση τους.

1.2. Η σημασία της αύξησης της φορολογίας

Η φορολογία είναι ο πλέον αποτελεσματικός και οικονομικά αποδοτικός τρόπος για να μειωθεί η κατανάλωση των προϊόντων καπνού, ιδιαίτερα μεταξύ των νεότερων γενιών και των ομάδων χαμηλού εισοδήματος και αποτελεί το σημαντικότερο σημείο που πρέπει να εστιάσουν οι κυβερνήσεις. Η αύξηση του φόρου που επιβάλλεται στα τσιγάρα έχει ως αποτέλεσμα να αυξηθούν οι τιμές τους, γεγονός που καθιστά άμεσα λιγότερο προσιτά τα προϊόντα καπνού σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού και ειδικότερα σε ομάδες με μικρότερη αγοραστική δύναμη.

Βασικός στόχος με την αύξηση των φόρων στα τσιγάρα είναι να αποτρέψει τους νέους δυνητικούς καπνιστές από το να ξεκινήσουν το κάπνισμα, να αυξήσει τα κίνητρα από τους ήδη καπνιστές να διακόψουν το κάπνισμα και να ενθαρρύνει εκείνους που παραμένουν καπνιστές να μειώσουν την κατανάλωση προϊόντων καπνού, ενώ σημαντική επίδραση έχει και στους πρώην καπνιστές, ώστε να μην ξαναρχίσουν αυτή την συνήθεια. Το 2011, η Νέα Ζηλανδία επιθυμώντας να μειώσει τα ποσοστά

καπνιστών σε λιγότερο από 5 % μέχρι το 2025, άρχισε να αυξάνει κάθε χρόνο κατά 10% την φορολογία στα προϊόντα καπνού με αξιοσημείωτα αποτελέσματα στα ποσοστά των καπνιστών, από 21% το 2006 σε 15% το 2013. (WHO, 2015)

1.2.1. Εξωτερικό και εσωτερικό κόστος

Τα τσιγάρα όπως και πολλά άλλα αγαθά επιφέρουν όταν καταναλώνονται, σημαντικά κοινωνικά κόστη, που ονομάζονται εξωτερικότητες. Με τον όρο κοινωνικό κόστος αναφερόμαστε στις αρνητικές εξωτερικότητες, δηλαδή στις αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που επηρεάζουν τα άτομα.

Στην περίπτωση των τσιγάρων, το εξωτερικό κόστος περιλαμβάνει το κόστος παροχής υπηρεσιών περίθαλψης και πρόνοιας, που συνδέονται με τις ασθένειες που προκαλούνται από το κάπνισμα και το οποίο δεν καλύπτεται άμεσα από τους καπνιστές και το κόστος που έχει σχέση με τα θύματα του παθητικού καπνίσματος καθώς και την απώλεια παραγωγικότητας που δεν καλύπτεται από τους καπνιστές. Με μερικά από τα κόστη να επιβαρύνουν άλλους, οι καπνιστές συνεχίζουν να έχουν κίνητρο να καπνίζουν περισσότερο, απ' ότι θα έκαναν αν όλο το κόστος επιβάρυνε μόνο αυτούς. Τα κόστη των μη καπνιστών περιλαμβάνουν την επιβάρυνση της υγείας τους, καθώς και την ενόχληση τους από την έκθεση τους στον καπνό.

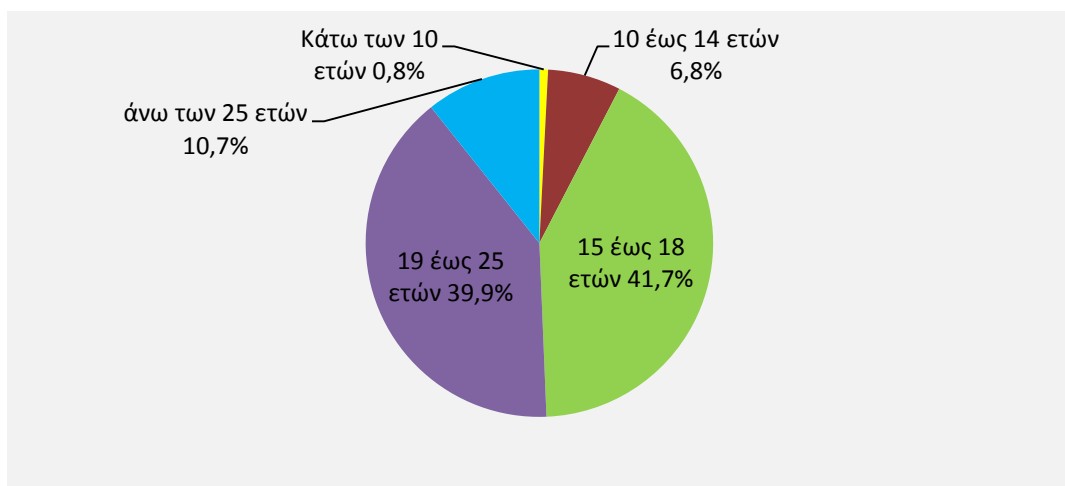
Εκτός από το εξωτερικό κόστος, υπάρχει και το λεγόμενο εσωτερικό ή ιδιωτικό κόστος. Το κόστος αυτό επιβαρύνει τα άτομα, τα οποία δεν συνειδητοποιούν τις αρνητικές επιπτώσεις που έχει το κάπνισμα για την υγεία τους στο μέλλον και τον κίνδυνο που μπορεί να προκαλέσει η εξάρτηση τους στην εθιστική φύση της νικοτίνης.

Η ύπαρξη αυτών των εξωτερικοτήτων νομιμοποιούν την παρέμβαση των κυβερνήσεων στον έλεγχο της κατανάλωσης καπνού και συνιστά ένα οικονομικό σκεπτικό υπέρ της φορολόγησης των προϊόντων καπνού. Σε αυτήν την περίπτωση, ο ρόλος των ειδικών φόρων κατανάλωσης, είναι να κάνουν τα προϊόντα καπνού λιγότερο προσιτά από οικονομική άποψη, έτσι ώστε να αποθαρρύνουν την τρέχουσα και τη μελλοντική καπνιστική συμπεριφορά. Ένα μέρος των φορολογικών εσόδων θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να καλύψει το εξωτερικό κόστος που έχει σχέση με το κάπνισμα.

1.2.2. Ομάδες ανθρώπων που επηρεάζονται από την αύξηση της φορολογίας

Έρευνες έχουν δείξει ότι κάθε ομάδα ανθρώπων με διαφορετικό εισόδημα ανταποκρίνεται διαφορετικά στα μέτρα που λαμβάνονται για τις τιμές των τσιγάρων. Συνεπώς, ένα τέτοιο μέτρο θα είχε μεγαλύτερη επίδραση σε ομάδες ανθρώπων που είναι ευαίσθητες σε πιθανή αύξηση των τιμών του καπνού.

Αρχικά, τα νεαρά άτομα που έχουν λιγότερο διαθέσιμο εισόδημα είναι αυτοί που θα επηρεαστούν περισσότερο από την πολιτική αύξησης των τιμών, μειώνοντας έτσι την εξάρτησή τους από το κάπνισμα. Έχει παρατηρηθεί ότι μεγάλο ποσοστό των καπνιστών ξεκινάει το κάπνισμα από νεαρή ηλικία, συνεπώς ένα τέτοιο μέτρο θα οδηγήσει σε μείωση του καπνίσματος σε ποσοστό διπλάσιο ή τριπλάσιο σε σχέση με τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη από την Ελληνική Στατιστική Αρχή το 2014, 4 στους 10 καπνιστές με ποσοστό 41,7% ξεκίνησαν το κάπνισμα σε ηλικία 15-18 ετών, ενώ 4 στους 10 με ποσοστό 39,9% ξεκίνησε σε ηλικία 19-25 ετών. Στο Διάγραμμα 1.1. που ακολουθεί παρουσιάζεται η ηλικία έναρξης του καπνίσματος για όσους κάπνισαν τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα οποτεδήποτε στην ζωή τους. Επίσης, παρατηρούμε ότι τα ποσοστά έναρξης καπνίσματος σε παιδική και εφηβική ηλικία είναι χαμηλά σε σχέση με αυτά που σημειώνονται σε μεγαλύτερη ηλικία.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Παράγοντες που επηρεάζουν την υγεία, 2014

Διάγραμμα 1.1.:

Ηλικία έναρξης καπνίσματος με συχνότητα, τουλάχιστον, μια φορά την εβδομάδα.

Ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού ηλικίας 15 ετών και άνω που έχουν καπνίσει κάποτε στην ζωή τους (2014)

Η δεύτερη ομάδα πολιτών που επηρεάζεται από την αύξηση των τιμών είναι τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα. Έχει διαπιστωθεί ότι το κάπνισμα επιδεινώνει την φτώχεια, καθώς είναι πιο διαδεδομένο στα τμήματα του πληθυσμού που ανήκουν στα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, σε χώρες χαμηλότερου εισοδήματος καταναλώνεται περίπου το 10% του συνολικού εισοδήματος του νοικοκυριού σε προϊόντα καπνού, μειώνοντας κατά συνέπεια και τα χρήματα για την κάλυψη σημαντικότερων καθημερινών αναγκών όπως είναι το φαγητό, η ένδυση και η εκπαίδευση. Επίσης, όταν αξιολογούμε την οικονομική προσιτότητα των τσιγάρων, πρέπει να δώσουμε μεγαλύτερη προσοχή στις ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος, καθώς μια αύξηση των τιμών μειώνει την πρόσβαση και την ελκυστικότητα των προϊόντων καπνού καθώς και τις ανισότητες στην υγεία μεταξύ πλούσιων και φτωχών, αφού οι καπνιστές αυτής της κατηγορίας είναι πιο πιθανό να σταματήσουν το κάπνισμα, επειδή δεν θα έχουν την οικονομική δυνατότητα να αγοράσουν την ίδια ποσότητα τσιγάρων όπως νωρίτερα.

Σε αυτό ο σημείο θα πρέπει να γίνει αναφορά και σε ένα ακόμα λόγο για τον οποίο πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη έμφαση σε αυτή την κατηγορία ανθρώπων και αυτός είναι ότι οι χαμηλοεισοδηματίες βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις δημόσιες ιατρικές υπηρεσίες. Καθώς οι ομάδες αυτές καπνίζουν περισσότερο απ' ό,τι οι οικονομικά ευμαρέστερες ομάδες, κατά συνέπεια υποφέρουν και δυσανάλογα από σοβαρές ασθένειες με αποτέλεσμα να καταφεύγουν στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας. Μειώνοντας το ποσοστό καπνίσματος στους ανθρώπους με χαμηλό εισόδημα θα μπορούσαν να μειωθούν στην συνέχεια και οι δημόσιες δαπάνες για την θεραπεία ασθενών που σχετίζονται με το κάπνισμα.

1.2.3. Δομή του φόρου στα προϊόντα καπνού

Τα προϊόντα καπνού στην Ευρώπη υπόκεινται στον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ - VAT) και στον ειδικό φόρο κατανάλωσης, ο οποίος εισπράττεται είτε ως ποσοστό κάποιας αξίας, ο λεγόμενος φόρος επί της αξίας (*ad valorem tax*) είτε ως συγκεκριμένο ποσό ανά τσιγάρο, ο ονομαζόμενος ειδικός φόρος (*specific tax*). Η διάρθρωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης (φόρος επί της αξίας έναντι του ειδικού φόρου) έχει επιπτώσεις στις τελικές τιμές των τσιγάρων.

Ο πάγιος ειδικός φόρος επιβάλλεται ως καθορισμένος φόρος ανά μονάδα προϊόντος και είναι πιο δύσκολο να αποφευχθεί σε σύγκριση με τον φόρο επί της αξίας. Ισχύει το

ίδιο ποσό φόρου ανεξάρτητα από την βασική τιμή και έτσι δεν αυξάνεται η διαφορά στις τιμές μεταξύ φθηνότερων και ακριβότερων μαρκών. Όταν εφαρμόζεται ένας συγκεκριμένος συντελεστής τόσο σε φθηνά όσο και σε ακριβά προϊόντα καπνού, θα ωθήσει τους καταναλωτές να αναβαθμίσουν την επιλογή τους σε τσιγάρα, επειδή μειώνεται η σχετική τιμή των τσιγάρων υψηλής ποιότητας. Το μειονέκτημα του ειδικού φόρου είναι ότι τα έσοδα του δεν αλλάζουν με το επίπεδο των τιμών, σε αντίθεση με το φόρο επί της αξίας, κατά συνέπεια ο πάγιος φόρος μπορεί να διαβρωθεί από τον πληθωρισμό και την αύξηση των εισοδημάτων. Για να αποφευχθεί αυτό το φαινόμενο ο ειδικός φόρος μπορεί να προσαρμοστεί στις αλλαγές του γενικού δείκτη τιμών και να συμβαδίζει με τα επίπεδα των εισοδημάτων.

Ο φόρος επί της αξίας συνιστά ένα μέρος της τιμής λιανικής πώλησης των προϊόντων καπνού, δηλαδή ένα καθορισμένο ποσοστό επί των τιμών του παραγωγού ή των τιμών λιανικής). Το πλεονέκτημα του φόρου επί της αξίας (*ad valorem*) είναι ότι συμβαδίζει με τον συνολικό πληθωρισμό τιμών και ως αποτέλεσμα αναπροσαρμόζεται αυτόματα με αλλαγές στην τιμή, μόνο στην περίπτωση που η τιμή του παραγωγού αυξάνεται σύμφωνα με τον πληθωρισμό. Ο κατ' αξία φόρος δεν αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με την αύξηση των εισοδημάτων. Σε αντίθεση με τον πάγιο ειδικό φόρο, ο φόρος επί της αξίας είναι ευάλωτος στις στρατηγικές τιμολόγησης της βιομηχανίας και μεγεθύνουν την διαφορά στις τιμές μεταξύ φθηνότερων και ακριβότερων μαρκών όπου υπάρχει πληθωρισμός ή/και όπου οι παραγωγοί αυξάνουν τις τιμές τους. Οι κατασκευαστές μπορούν να μειώσουν τη φορολογική υποχρέωσή τους μειώνοντας τις τιμές των προϊόντων τους (π.χ. μειώνοντας την ποιότητά τους, μειώνοντας τα περιθώρια των λιανοπωλητών ή άλλες τεχνικές μάρκετινγκ), γεγονός που μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στα κρατικά έσοδα.

Για να γίνουν λιγότερο προσιτά τα τσιγάρα θα πρέπει ο ειδικός φόρος κατανάλωσης να προσαρμοστεί έτσι ώστε οι τιμές των τσιγάρων να αυξηθούν τουλάχιστον όσο το άθροισμα του πληθωρισμού και του κατά κεφαλήν ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (E. Bletcher & C.V. Walbeek)

1.3. Τα τσιγάρα ως καταναλωτικό αγαθό

Η ζήτηση των καταναλωτών για τσιγάρα επηρεάζεται άμεσα από τις τιμές των τσιγάρων και το εισόδημα τους. Τα τσιγάρα όπως κάθε καταναλωτικό αγαθό ακολουθεί το νόμο της ζήτησης. Για δεδομένο εισόδημα, μία αύξηση στις τιμές των τσιγάρων οδηγεί σε μείωση της ζήτησης τους, ενώ αντίθετα καθώς οι τιμές των τσιγάρων

μειώνονται, οι καταναλωτές γίνονται πιο πρόθυμοι να αγοράσουν περισσότερα τσιγάρα. Συνεπώς, η σχέση μεταξύ τιμής και ποσότητας είναι αρνητική. Στην περίπτωση αυτή, η μείωση του καπνίσματος εκφράζεται με μια μετακίνηση πάνω στην ίδια καμπύλη ζήτησης προς ένα σημείο που αντιστοιχεί σε υψηλότερη τιμή και λιγότερη ποσότητα. Από την άλλη μεριά, έχοντας δεδομένες τις τιμές, μια αύξηση του εισοδήματος οδηγεί τους καταναλωτές να αγοράσουν μεγαλύτερη ποσότητα τσιγάρων. Αντίθετα, καθώς το εισόδημα μειώνεται έχει ως συνέπεια να μειωθεί και η αγοραστική δύναμη του καταναλωτή. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι για να γίνουν λιγότερο ή περισσότερο προσιτά τα τσιγάρα πρέπει να λάβουμε υπόψη και τις τιμές των τσιγάρων αλλά και τα επίπεδα εισοδήματος, καθώς μια αύξηση στην πραγματική τιμή των τσιγάρων μπορεί να αντισταθμιστεί εν μέρει ή εξ ολοκλήρου από το αυξανόμενο εισόδημα.

1.3.1. Τιμές των προϊόντων καπνού

Τα προϊόντα καπνού στην Ελλάδα πρέπει να φέρουν σφραγίδα από το Υπουργείο Οικονομικών, αναφέροντας ότι ο φόρος έχει καταβληθεί. Το κύριο όφελος αυτού του σήματος είναι ότι καθιστά εύκολη την διάκριση μεταξύ νόμιμων και παράνομων τσιγάρων. Αυτό είναι σημαντικό για την εξάλειψη του λαθρεμπορίου, που αντιπροσωπεύει πολλά εκατομμύρια ευρώ απλήρωτων φόρων κάθε χρόνο.

Όλα τα καταστήματα υποχρεούνται να πωλούν το προϊόν σε αυτή τη τιμή που καθορίζεται, χωρίς να αφήνουν χώρο για ανταγωνισμό στις τιμές. Συνεπώς, δεν υπάρχει ελάχιστη ή μέγιστη τιμή, αλλά υπάρχει μία συγκεκριμένη τιμή πώλησης για κάθε προϊόν σε όλη την Ελλάδα. Οι τιμές λιανικής των τσιγάρων στην Ελλάδα καθορίζονται κυρίως από τις διακυμάνσεις των φορολογικών συντελεστών κάθε χρόνο. Για τα τσιγάρα επιβλήθηκε ειδικός φόρος κατανάλωσης στην πιο δημοφιλή κατηγορία τιμών (MPPC-Most Popular Price Category). Με τον όρο MPPC αναφερόμαστε σε μια τιμή που έχει οριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως τιμή αναφοράς, δηλαδή η τιμή της πιο δημοφιλής μάρκας τσιγάρων.

Η ιδέα του MPPC εισήχθη πριν από 30 χρόνια, όπου οι εθνικές αγορές τσιγάρων στην Ευρώπη κυριαρχούνταν συνήθως από ένα εμπορικό σήμα. Ωστόσο, σήμερα το μέσο μερίδιο αγοράς του MPPC είναι γύρω στα 35%. Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι τιμές των τσιγάρων πρέπει να περιλαμβάνουν το φόρο επί της αξίας και τον ειδικό πάγιο φόρο, συνεπώς κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής

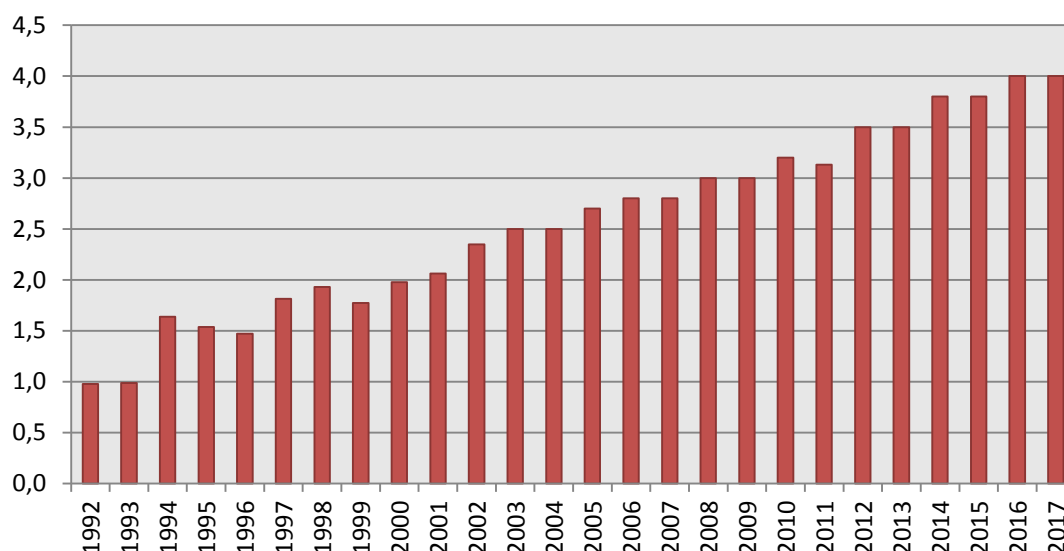
Ένωσης ανάλογα με το πόσο αυστηρή πολιτική ακολουθεί, έχει και διαφορετικό φόρο επί της αξίας και σταθερό φόρο.

Ωστόσο, από την 1η Ιανουαρίου του 2011, η Ευρωπαϊκή Ένωση άλλαξε τον τρόπο για τον υπολογισμό της τιμής χρησιμοποιώντας τη σταθμισμένη μέση τιμή λιανικής πώλησης (WAP – Weighted Average Price). Η WAP υπολογίζεται διαιρώντας τη συνολική αξία όλων των τσιγάρων που διατίθενται προς ανάλωση (με βάση την τιμή λιανικής πώλησης και περιλαμβανομένων όλων των φόρων) δια της συνολικής ποσότητας των τσιγάρων που διατίθενται προς ανάλωση. Αυτή η τιμή καθορίζεται ετησίως από το Υπουργείο Οικονομικών και υπολογίζεται το αργότερο κατά την 1η Μαρτίου κάθε έτους βάσει των δεδομένων του προηγούμενου ημερολογιακού έτους.

Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης μπορεί να κατανεμηθεί σε:

- Σταθερό φόρο επί του WAP. Αυτός ο φόρος είναι ο ίδιος για όλες τις μάρκες τσιγάρων, ανεξάρτητα από τη λιανική τιμή τους.
- Αναλογικός φόρος, ως ποσοστό της λιανικής τιμής των 1.000 τσιγάρων.

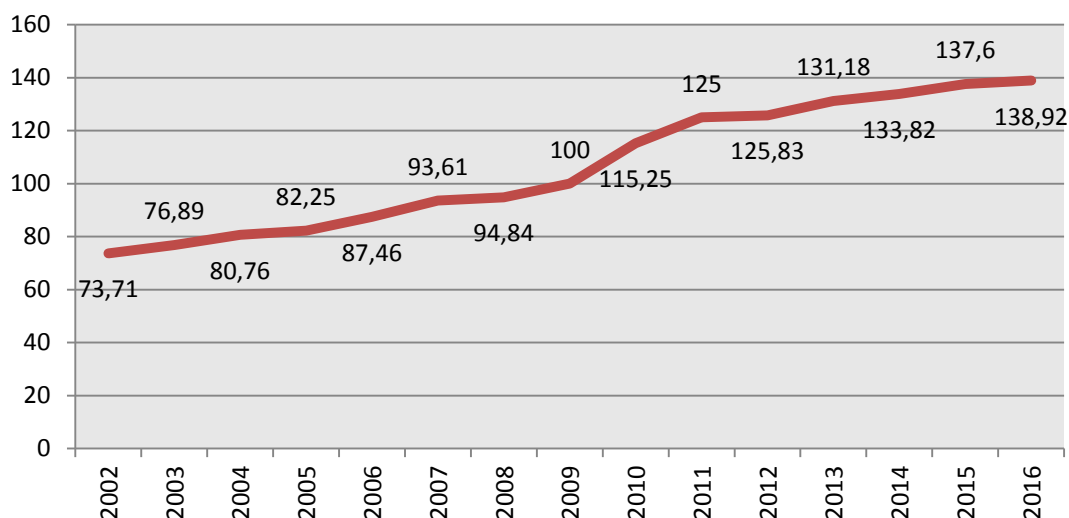
Οι τιμές ανά 1000 τσιγάρα έχουν δημοσιευθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ευρώ αλλά και σε τοπικό νόμισμα κάθε χώρα-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για διευκόλυνση στην παρούσα εργασία έχουν μετατραπεί οι τιμές ανά 20 τσιγάρα, δηλαδή ανά πακέτο τσιγάρων.

Πηγή: European Commission, Excise Duty Tables

Διάγραμμα 1.2.:

Τιμή (MPPC) ενός πακέτου των 20 τσιγάρων στην Ελλάδα (1992 – 2017)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Διάγραμμα 1.3.:

Δείκτης τιμών καταναλωτή για προϊόντα καπνού (έτος βάσης: 2009=100)

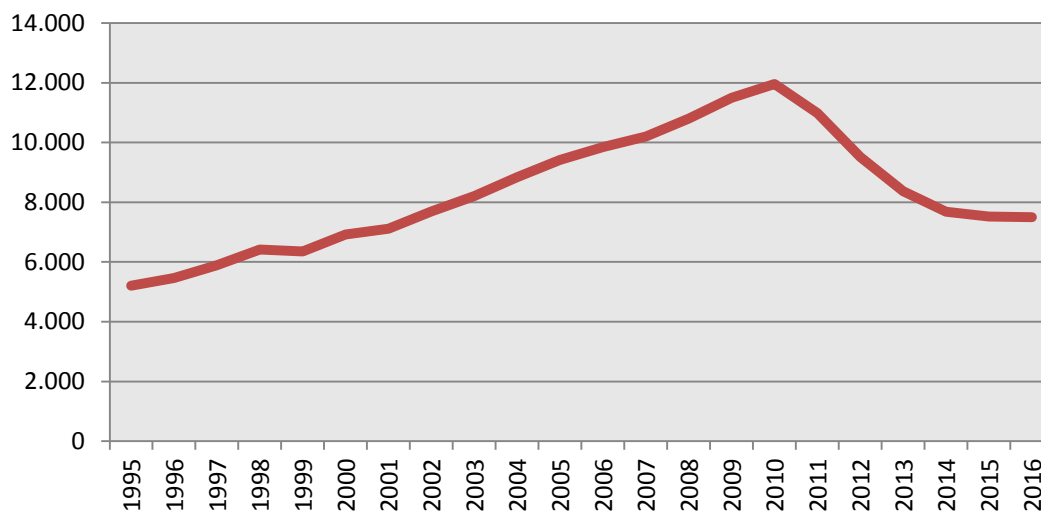
Στον Πίνακα Π.6. του Παραρτήματος παρουσιάζεται η διαχρονική αύξηση των τιμών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι τιμές των τσιγάρων σημείωσαν αύξηση με την πάροδο των χρόνων με την Ιρλανδία να παρουσιάζει την μεγαλύτερη αύξηση, όπου το 2017 η τιμή των τσιγάρων ήταν στα 11 €.

Στον Πίνακα Π.7. παρουσιάζεται η μεταβολή της πιο δημοφιλής κατηγορίας τιμών (MPPC) στην Ελλάδα την χρονική περίοδο 1992 – 2017. Όπως παρατηρούμε και στα παραπάνω διαγράμματα, η τιμή της πιο δημοφιλής κατηγορίας τιμών ακολούθησε ανοδική πορεία κατά την διάρκεια της εξεταζόμενης χρονικής περιόδου, φτάνοντας τα δύο τελευταία χρόνια στα 4€ ανά πακέτο τσιγάρων. Επίσης, εμφανή αύξηση των τιμών για το σύνολο των προϊόντων καπνού φαίνεται και από το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή.

1.3.2. Η επίδραση του εισοδήματος στην οικονομική προσιτότητα

Καθώς οι κυβερνήσεις προσπαθούν να πάρουν τα κατάλληλα μέτρα για την μείωση της οικονομικής προσιτότητας, θα πρέπει να εστιάσουν και στα επίπεδα εισοδήματος που ισχύουν σε κάθε χώρα. Ειδικά οι χώρες με αυξανόμενα επίπεδα εισοδήματος πρέπει να εξετάσουν το συνδυαστικό αντίκτυπο τιμής και εισοδήματος. Στην περίπτωση που τα εισοδήματα αυξάνονται με γρηγορότερο ρυθμό σε σχέση με τις τιμές των τσιγάρων θα έχει αντίθετες συνέπειες από αυτές που επιθυμούν, καθώς τα τσιγάρα θα γίνουν πιο

προσιτά. Για παράδειγμα, στην Ταϊλάνδη το 2009, η αύξηση των τιμών δεν προκάλεσε μεγάλη μείωση της οικονομική προσιτότητας καθώς το εθνικό εισόδημα αυξήθηκε σε μεγαλύτερο βαθμό.

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 1.4.:

Μέσο ετήσιο ατομικό διαθέσιμο εισόδημα στην Ελλάδα (1995 – 2016)

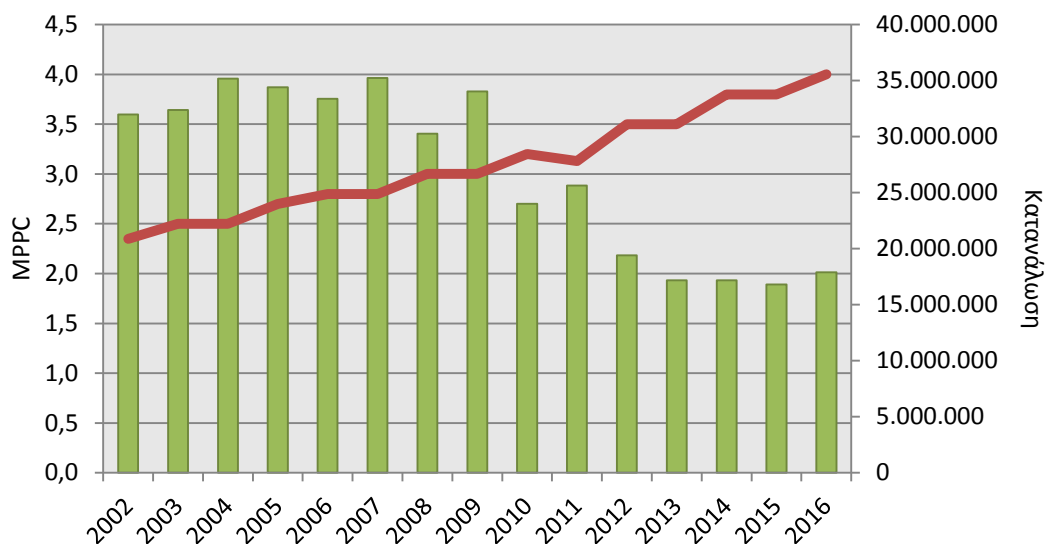
Στην Ελλάδα το μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα παρουσίασε αύξηση από το 1995 μέχρι το 2010. Εν μέσω οικονομικής κρίσης παρατηρήθηκε μία ραγδαία πτωτική πορεία, η οποία συνεχίζει ως και σήμερα. Η μείωση του εισοδήματος στην Ελλάδα με την ταυτόχρονη αύξηση των τιμών οδήγησε τους ανθρώπους στην μείωση της αγοραστικής τους δύναμης.

1.4. Η αρνητική σχέση τιμής και κατανάλωσης

Όπως τα περισσότερα καταναλωτικά αγαθά έτσι και τα τσιγάρα είναι ευαίσθητα σε αυξήσεις των τιμών. Οι πωλήσεις νόμιμων προϊόντων καπνού ακολουθούν τα τελευταία χρόνια συνεχή πτωτική πορεία κυρίως λόγω της δραματικής μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος και της αύξησης των τιμών των προϊόντων καπνού. Σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως φαίνεται και στον Πίνακα Π.9. του Παραρτήματος η κατανάλωση τσιγάρων σημείωσε μείωση.

Στο Διάγραμμα 1.5. παρουσιάζεται η τάση αύξησης των τιμών των τσιγάρων παράλληλα με την μείωση της κατανάλωσης στην Ελλάδα. Όπως μπορούμε να

διαπιστώσουμε, η επιβράδυνση της ύφεσης και η σχετική σταθερότητα των τιμών συντέλεσαν στην συγκράτηση της πτώσης της αγοράς προϊόντων καπνού την περίοδο 2014 – 2016.

Πηγή: European Commission, Excise Duty Tables

Διάγραμμα 1.5.:

Διαχρονική μεταβολή της τιμής και της κατανάλωσης στην Ελλάδα (2002-2016)

Μελετώντας την ζήτηση των τσιγάρων σημαντικό στοιχείο είναι και το ύψος του οικογενειακού προϋπολογισμού που δαπανάται για την αγορά προϊόντων καπνού και ειδικότερα τσιγάρων. Σύμφωνα με την Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών που πραγματοποιεί η Ελληνική Στατιστική Αρχή, βάσει δείγματος, για το σύνολο των νοικοκυριών της ελληνικής επικράτειας, με απώτερο σκοπό τη συλλογή δεδομένων αναφορικά για τις δαπάνες των τελευταίων για διάφορες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών, διαπιστώνεται ότι ο μέσος όρος των μηνιαίων αγορών για τσιγάρα διαμορφώθηκε το 2015 σε €33, συμμετέχοντας κατά 2,32% στο σύνολο των μηνιαίων αγορών των νοικοκυριών. Επισημαίνεται ότι, αντίστοιχη έρευνα του 2008 είχε καταγράψει μηνιαία δαπάνη €52,85 σε σύνολο μηνιαίων αγορών των νοικοκυριών με συμμετοχή 2,5%. (Πίνακας Π.8., Παραρτήματος)

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε και από τον Πίνακα Π.8., τα νοικοκυριά με χαμηλό και μέσο εισόδημα ξοδεύουν μεγαλύτερο ποσοστό των συνολικών τους αγορών στην αγορά τσιγάρων σε σχέση με τα νοικοκυριά υψηλότερων εισοδημάτων, σύμφωνα

με την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ). Πιο συγκεκριμένα, το 2015 τα νοικοκυριά με μηνιαίο εισόδημα 1.801-2.200 € ξόδεψαν μεγαλύτερο ποσοστό ως προς το σύνολο των αγορών για την αγορά τσιγάρων (2,85%). Σε δεύτερη θέση έρχονται τα νοικοκυριά, όπου λαμβάνουν μηνιαίο εισόδημα μέχρι 750 € και οι οποίοι δαπάνησαν 2,74% σε τσιγάρα ως προς το σύνολο των αγορών τους. Αντίθετα, τα νοικοκυριά με μηνιαίο εισόδημα 3.500 € και άνω είναι αυτά που διαχρονικά παρουσίασαν τα μικρότερα ποσοστά επί των συνολικών αγορών τους για την αγορά τσιγάρων, ενώ χαρακτηριστικά το 2015 το ποσοστό στα νοικοκυριά της συγκεκριμένης εισοδηματικής κατηγορίας ανήλθε σε 1,68%. Συμπερασματικά, όπως φαίνεται, τα νοικοκυριά όλων των εισοδηματικών επιπέδων παρουσίασαν μείωση των δαπανών για τσιγάρα το 2015 σε σχέση με το 2008, ωστόσο παρέμεινε σταθερή η διαφορά δαπανών μεταξύ χαμηλοεισοδηματιών και εκείνων που λαμβάνουν υψηλότερα εισοδήματα.

1.5. Ανακεφαλαίωση

Οι αρνητικές επιπτώσεις του καπνίσματος σε συνδυασμό με άλλες επικίνδυνες συνήθειες που έχουν υιοθετήσει οι άνθρωποι τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει σε υψηλό ποσοστό κινδύνου για πρόωρο θάνατο. Με σκοπό της μείωση αυτού του φαινομένου οι κυβερνήσεις έχουν υιοθετήσει πολιτικές περιορισμού αυτής της συνήθειας με όχι πάντα επιθυμητά αποτελέσματα. Ωστόσο, η οικονομική προσιτότητα αποτελεί το πιο κατάλληλο μέτρο για την μείωση της κατανάλωσης των προϊόντων καπνού.

Η αύξηση της φορολογίας και ως επακόλουθο αυτού η αύξηση των τιμών αποτελούν δύο σημαντικές συνιστώσες για την υποστήριξη αυτού του μέτρου. Παρ' όλα αυτά, εκτός από την τιμή πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία και στο επίπεδο εισοδήματος της κάθε χώρας. Η κάθε κυβέρνηση στην προσπάθεια της να επιλέξει τους κατάλληλους φόρους ώστε να αυξηθούν οι τιμές, θα πρέπει να υπολογίσει ότι οι τιμές αυξάνονται με μεγαλύτερο ρυθμό από το εισόδημα ώστε να μειωθεί η αγοραστική δύναμη των καπνιστών.

Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια έχουν επιβληθεί υψηλότεροι φόροι στα προϊόντα καπνού με αποτέλεσμα ο δείκτης τιμών καταναλωτή να παρουσιάσει ανοδική πορεία. Η αύξηση των τιμών σε συνδυασμό με την μείωση των εισοδημάτων, ιδιαίτερα από το 2010 και έπειτα, έχει προκαλέσει μείωση της κατανάλωσης. Εν μέσω οικονομικής κρίσης, τα άτομα με χαμηλό και μέσο εισόδημα είναι αυτά που επηρεάστηκαν περισσότερο καθώς είναι πιο ευαίσθητα στις αυξήσεις των τιμών.

Κεφάλαιο 2

Μέθοδοι υπολογισμού της οικονομικής προσιτότητας

2.1. Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο παρουσιάζει και αναλύει τις μεθόδους για τον υπολογισμό της οικονομικής προσιτότητας των τσιγάρων διαχρονικά για την Ελλάδα και στην συνέχεια συγκρίνει τις τιμές σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με τον όρο οικονομική προσιτότητα των τσιγάρων αναφερόμαστε στο πόσο προσβάσιμα γίνονται τα τσιγάρα ώστε να μπορεί ο καταναλωτής να τα αγοράσει.

Πιο συγκεκριμένα αναλύονται τρεις μέθοδοι. Αρχικά αναλύεται η μέθοδος που βασίζεται στην Ισοδυναμία Αγοραστικής Δύναμης και έπειτα οι μέθοδοι CPDIR και RIP, οι οποίες περιλαμβάνουν την έννοια του εισοδήματος.

2.2. Μέθοδος PPP

Η πρώτη μέθοδος που θα αναπτυχθεί στην παρούσα ενότητα βασίζεται στην Ισοδυναμία της Αγοραστικής Δύναμης (Purchasing Power Parity; PPP). Με τον όρο αυτό αναφερόμαστε στην θεωρία συναλλαγματικών ισοτιμιών, που βασίζεται στο νόμο της μίας τιμής, σύμφωνα με την οποία μια μονάδα οποιουδήποτε νομίσματος θα πρέπει να αγοράζει την ίδια ποσότητα αγαθών σε κάθε χώρα. Δηλαδή, η τιμή ενός προϊόντος στην εγχώρια αγορά την περίοδο t πρέπει να ισούται με την τιμή του προϊόντος σε μια ξένη χώρα την ίδια περίοδο, επί την τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία.

Αυτή η μέθοδος αναπτύχθηκε από τον Michelle Scollo το 1996, ο οποίος χρησιμοποίησε την τιμή του Big Mac (McDonalds hamburger) ως δείκτης του PPP για τον υπολογισμό της οικονομικής προσιτότητας των τσιγάρων. Αν και αποτελεί ένα ελκυστικό εργαλείο για τη σύγκριση των πρόσφατων εκτιμήσεων των τιμών των τσιγάρων, παρ' όλα αυτά έχει ένα μειονέκτημα, ότι δεν λαμβάνει υπόψη το εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο της κάθε χώρας για τον υπολογισμό της προσιτότητας, προκαλώντας έτσι πολλές φορές παραπλανητικά συμπεράσματα.

Ως γενική αρχή, όταν τα τσιγάρα είναι εκφρασμένα σε κοινό νόμισμα, τότε έχουμε συνήθως υψηλότερες τιμές σε χώρες με υψηλότερο εισόδημα σε σύγκριση με τις χώρες χαμηλότερου εισοδήματος. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει πάντα ότι τα τσιγάρα στις χώρες υψηλού εισοδήματος θα είναι και πιο προσιτά, διότι με το ίδιο ποσό χρημάτων σε 2

χώρες, μία υψηλού και μια χαμηλού εισοδήματος, η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών στην χώρα χαμηλότερου εισοδήματος είναι μεγαλύτερη. Για παράδειγμα, με 100€ στην Βουλγαρία όπου η μέση σταθμισμένη τιμή ενός πακέτου τσιγάρων είναι 2,52€ το 2017, ο καταναλωτής μπορεί να αγοράσει περισσότερα πακέτα σε σχέση με τον καταναλωτή στην Ιρλανδία όπου η μέση σταθμισμένη τιμή διαμορφώθηκε το ίδιο έτος στα 9,68€.

Πίνακας 2.1.:
Δείκτης Επιπέδου Τιμών στην ΕΕ (2016)

	Ρουχισμός	Φαγητό	Προϊόντα Καπνού
Αυστρία	102	125	86
Βέλγιο	112	113	102
Βουλγαρία	81	70	51
Γαλλία	104	114	126
Γερμανία	103	106	104
Δανία	131	146	106
Ελλάδα	100	104	76
Εσθονία	113	88	65
Ηνωμένο Βασίλειο	89	96	202
Ιρλανδία	112	119	201
Ισπανία	91	96	84
Ιταλία	104	113	93
Κύπρος	100	109	83
Λετονία	104	89	62
Λιθουανία	104	78	60
Λουξεμβούργο	105	123	85
Μάλτα	101	106	96
Ουγγαρία	82	80	62
Ολλανδία	111	100	112
Πολωνία	90	60	61
Πορτογαλία	100	95	86
Ρουμανία	92	62	71
Σλοβακία	104	86	65
Σλοβενία	98	100	68
Σουηδία	136	128	119
Τσέχικη Δημοκρατία	96	79	63
Φινλανδία	122	120	103

Πηγή: Eurostat

Ο Πίνακας 2.1. μας δείχνει το δείκτη επιπέδου τιμών από τρεις κατηγορίες προϊόντων όπως διαμορφώθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το έτος 2016. Όπως φαίνεται και στον Πίνακα, η τιμή των προϊόντων καπνού είναι υψηλότερη στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ χαμηλότερη στην Βουλγαρία για το εξεταζόμενο έτος. Παρ' όλα αυτά αν χρησιμοποιούσαμε τις τιμές της κατηγορίας του ρουχισμού ως δείκτη της αγοραστικής δύναμης, τότε η αγοραστική δύναμη στο Ηνωμένο Βασίλειο θα αυξανόταν κατά πολύ, ενώ στην Βουλγαρία θα μειώνονταν.

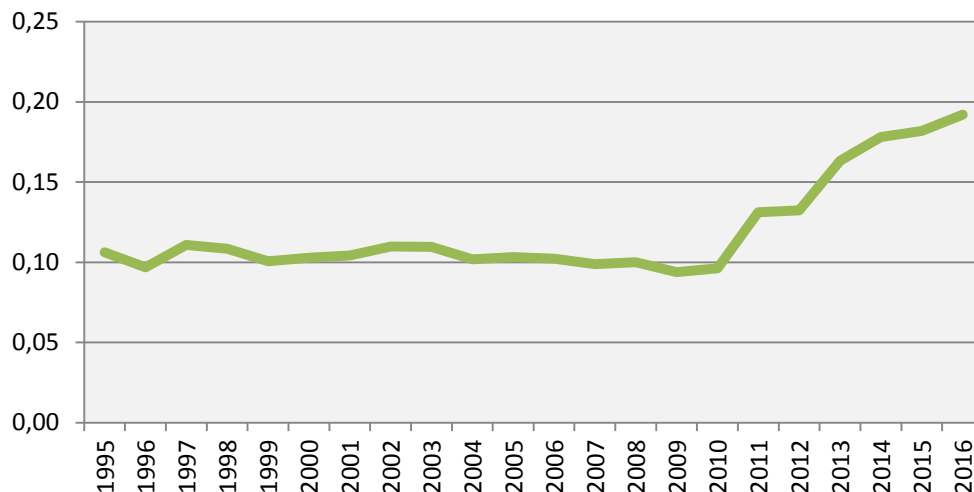
2.3.Μέθοδος CPDIR

Η δεύτερη μέθοδος που χρησιμοποιείται για να υπολογιστεί πόσο μεταβλήθηκε η οικονομική προσιτότητα των τσιγάρων στην Ελλάδα με το πέρασμα των χρόνων είναι μέσω του λόγου της τιμής ενός πακέτου τσιγάρων προς το ημερήσιο εισόδημα (Cigarette Price – Daily Income Ratio; CPDIR). Όταν ο λόγος αυτός είναι χαμηλός, τότε έχουμε μεγάλη προσιτότητα, αντίθετα όταν το κλάσμα αυτό είναι υψηλό, τότε έχουμε μικρή προσιτότητα.

Για τον υπολογισμό του λήφθηκαν υπόψη οι τιμές της πιο δημοφιλής μάρκας τσιγάρων (MPPC) όπως έχουν δημοσιευτεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση για το διάστημα της ανάλυσης, μετατρέποντας τες στην συνέχεια σε πακέτα των 20 τσιγάρων.

Όσον αφορά το ημερήσιο εισόδημα, χρησιμοποιήθηκε το διαθέσιμο καθαρό εισόδημα όπως έχει δημοσιευτεί για κάθε χώρα από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Αρχή. Με τον όρο διαθέσιμο καθαρό εισόδημα αναφερόμαστε στο συνολικό ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα αν αφαιρέσουμε από αυτό τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και τους φόρους εισοδήματος.

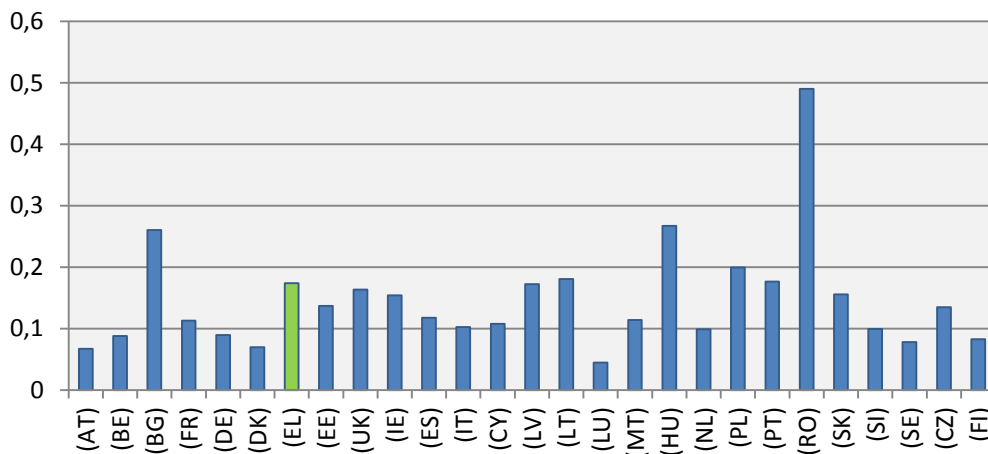
Στο Διάγραμμα 2.1 παρουσιάζεται το ποσό από το ημερήσιο εισόδημα που απαιτείται για την αγορά ενός πακέτου 20 τσιγάρων για την χρονική περίοδο 1995 – 2016. Από το διάγραμμα αυτό προκύπτει ότι έχουμε μικρές αυξομειώσεις στο CPDIR κατά το διάστημα 1995 - 2009 , ενώ από το 2009 και έπειτα παρατηρείται πιο έντονη αύξηση με αποτέλεσμα τα τσιγάρα να γίνονται λιγότερο προσιτά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ενώ η τιμή των τσιγάρων πραγματοποίησε μια οριακή αύξηση, το ημερήσιο διαθέσιμο ατομικό εισόδημα μειώθηκε με έντονους ρυθμούς.

Πηγή: Eurostat, European Commission

Διάγραμμα 2.1.:

Συσχέτιση ημερήσιου εισοδήματος και τιμής ενός πακέτου τσιγάρων (CPDIR) στην Ελλάδα (1995 – 2016)

Πηγή: Eurostat, European Commission

Διάγραμμα 2.2 :

Συσχέτιση ημερήσιου εισοδήματος και τιμής ενός πακέτου τσιγάρων (CPDIR) στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2015)

Ωστόσο, στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι τιμές των τσιγάρων και τα ημερήσια εισοδήματα ποικίλουν, έχοντας ως συνέπεια σε πολλές χώρες τα τσιγάρα να είναι πιο προσιτά απ' ό τι σε άλλες.

Το Διάγραμμα 2.2. μας δείχνει την σχέση μεταξύ ημερήσιου εισοδήματος και τιμής τσιγάρων για την Ευρωπαϊκή Ένωση το έτος 2015. Όπως φαίνεται τα επίπεδα προσιτότητας ποικίλουν για την εξεταζόμενη χρονιά, από 0,045 στο Λουξεμβούργο μέχρι 0,490 στην Ρουμανία.

Πίνακας 2.2. :

Επίπεδα προσιτότητας των τσιγάρων ανά γεωγραφική τοποθεσία για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2015)

	Υψηλό	Μεσαίο	Χαμηλό	
Τοποθεσία	CPDIR $\leq$ 0,10	CPDIR $>$ 0,10 και $\leq$ 0,20	CPDIR $>$ 0,20	Σύνολο
Δυτική Ευρώπη	8 (47%)	9 (53%)	0 (0%)	17 (100%)
Ανατολική Ευρώπη	1 (10%)	6 (60%)	3 (30%)	10 (100%)
Σύνολο	9 (33,3%)	15 (55,5%)	3 (11,2%)	27 (100%)

Πηγή: European Commission, Excise Duty Tables, Eurostat, ίδιοι υπολογισμοί

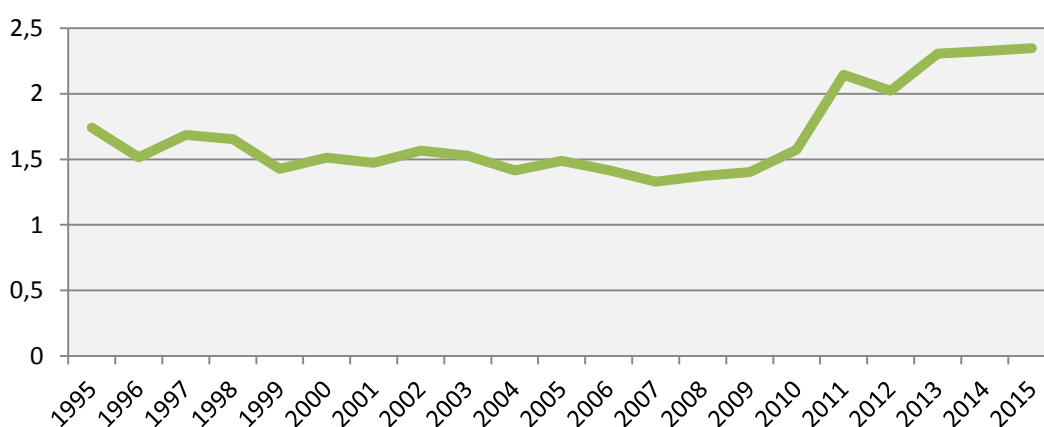
Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε και στον Πίνακα 2.2., όπου παρουσιάζονται τα επίπεδα προσιτότητας των τσιγάρων ανά γεωγραφική περιοχή, υπάρχει η τάση στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες όπου σημειώνονται υψηλότερα εισοδήματα να έχουν επίσης και υψηλότερα επίπεδα προσιτότητας για την αγορά τσιγάρων. Χαρακτηριστικά, το 47% (8 χώρες) της Δυτικής Ευρώπης να έχει υψηλά επίπεδα προσιτότητας ενώ το 53% (9 χώρες) να έχουν μεσαίο επίπεδο προσιτότητας και με καμία χώρα να βρίσκεται στο χαμηλό επίπεδο. Αντίθετα, για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που έχουν και χαμηλότερα εισοδήματα το ποσοστό των χωρών με υψηλό επίπεδο προσιτότητας μειώνεται στα 10% (1 χώρα), ενώ το μεγαλύτερο μερίδιο των χωρών έχουν μεσαίο και χαμηλό επίπεδο προσιτότητας με ποσοστά 60% (6 χώρες) και 30% (3 χώρες), αντίστοιχα.

2.4. Μέθοδος RIP

Η τρίτη μεθοδολογία που θα αναπτύξουμε είναι η RIP, η οποία αναπτύχθηκε από τους Blencher και van Walbeek. Με τον όρο RIP (Relative Income Price) αναφερόμαστε στο ποσοστό του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν) που απαιτείται για την αγορά 100 πακέτων των 20 τσιγάρων το καθένα. Όσο χαμηλότερο είναι το RIP, τόσο πιο προσιτά είναι τα τσιγάρα, και το αντίθετο. Αυτή η μέθοδος αποτελεί το καλύτερο μέτρο για την μέτρηση της προσιτότητας καθώς για το εισόδημα χρησιμοποιείται το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, το οποίο αποτελεί καλό δείκτη για την μέτρηση του βιοτικού επιπέδου μιας χώρας.

Και σε αυτή την μέθοδο, χρησιμοποιήθηκαν οι τιμές της πιο διάσημης μάρκας τσιγάρων όπως παρουσιάστηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, μετατρέποντας τες σε 100 πακέτα των 20 τσιγάρων.

Όσον αφορά το εισόδημα, χρησιμοποιήθηκε το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές, όπως έχει δημοσιευτεί από την Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Πηγή : Eurostat, European Commission

Διάγραμμα 2.3 :

Συσχέτιση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και τιμής 100 πακέτων των 20 τσιγάρων (RIP) στην Ελλάδα (1995 – 2015)

Το Διάγραμμα 2.3 παρουσιάζει την εξέλιξη του RIP κατά την χρονική περίοδο 1995 – 2015. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα, χρησιμοποιώντας αυτή την μέθοδο έχουμε τα ίδια αποτελέσματα με την μεθοδολογία CPDIR. Ο δείκτης RIP παρουσιάζει

σταθερά ανοδική πορεία από το 2007 και έπειτα με εξαίρεση το 2012 που παρατηρείται μια μικρή πτώση. Καθώς το RIP αυξάνεται, έχουμε χαμηλότερη προσιτότητα, συνεπώς με το πέρασμα των χρόνων να είναι πιο δύσκολο για τον Έλληνα η αγορά ενός πακέτου τσιγάρων.

Πίνακας 2.3.:
Δείκτης RIP για τις χώρες της ΕΕ (2011-2016)

Χώρα	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μεταβολή (16/11)
Αυστρία	1,02	1,04	1,06	1,07	1,09	1,07	5%
Βέλγιο	1,31	1,33	1,35	1,36	1,45	1,47	12%
Βουλγαρία	4,02	3,86	4,06	4,03	3,83	3,67	-9%
Γαλλία	1,71	1,79	1,90	2,01	2,04	2,03	18%
Γερμανία	1,36	1,42	1,41	1,41	1,38	1,40	3%
Δανία	1,04	1,16	1,16	1,16	1,15	1,13	9%
Ελλάδα	1,68	1,87	1,99	2,14	2,25	2,27	35%
Εσθονία	1,76	1,80	1,83	1,88	1,94	1,92	9%
Ηνωμένο Βασίλειο	2,12	2,15	2,55	2,40	2,41	2,80	32%
Ιρλανδία	2,25	2,22	2,28	2,15	1,65	1,58	-30%
Ισπανία	1,45	1,69	1,84	1,93	1,88	1,84	27%
Ιταλία	1,50	1,60	1,72	1,72	1,66	1,68	12%
Κύπρος	1,41	1,69	1,86	1,97	1,98	1,98	40%
Λετονία	2,26	2,18	2,27	2,20	2,27	2,23	-1%
Λιθουανία	2,10	2,01	2,02	1,97	2,02	1,93	-8%
Λουξεμβούργο	0,43	0,46	0,46	0,47	0,48	0,48	11%
Μάλτα	2,29	2,42	2,25	2,05	1,99	2,17	-5%
Ουγγαρία	2,17	2,44	2,85	3,19	2,99	2,92	35%
Ολλανδία	1,23	1,31	1,36	1,49	1,45	1,44	17%
Πολωνία	2,34	2,26	2,58	2,62	2,75	2,84	21%
Πορτογαλία	2,07	2,33	2,36	2,35	2,38	2,31	12%
Ρουμανία	3,62	3,88	3,67	3,70	3,89	3,66	1%
Σλοβακία	2,03	2,03	2,10	2,14	2,07	2,06	1%
Σλοβενία	1,47	1,63	1,68	1,82	1,81	1,79	22%
Σουηδία	1,16	1,15	1,30	1,29	1,26	1,19	3%
Τσεχία	1,78	1,77	1,84	1,93	1,74	1,77	-1%
Φινλανδία	1,18	1,22	1,31	1,33	1,43	1,39	18%

Πηγή: Eurostat, European Commission και ίδιοι υπολογισμοί

Συγκρίνοντας τις τιμές του RIP μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρατηρούμε ότι η Ελλάδα ανήκει στις πρώτες θέσεις των χωρών όπου σημειώθηκε σημαντική αύξηση του δείκτη RIP καθιστώντας έτσι την αγορά τσιγάρων λιγότερο προσιτή διαχρονικά. Πιο συγκεκριμένα, στο Πίνακα 2.3. παρουσιάζονται οι τιμές του δείκτη RIP, όπως υπολογίστηκαν για κάθε χώρα και κάθε έτος για την χρονική περίοδο 2011 – 2016 καθώς και η ποσοστιαία μεταβολή τους. Σε αυτή τη περίπτωση, εξαιτίας της μη διαθεσιμότητας των τιμών της πιο δημοφιλής μάρκας τσιγάρων για ορισμένες χώρες χρησιμοποιήθηκαν οι μέσες σταθμισμένες τιμές των τσιγάρων (WAP – Weighted Average Prices) κατά την διάρκεια αυτών των ετών, ενώ για το εισόδημα χρησιμοποιήθηκε το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε αγοραίες τιμές.

Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2.3., ο δείκτης RIP ακολούθησε ανοδική πορεία σε 21 χώρες πραγματοποιώντας σημαντική αύξηση κυρίως στην Κύπρο, στην Ελλάδα, στην Ουγγαρία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ οριακή αύξηση παρατηρήθηκε στην Ρουμανία και την Σλοβακία και αύξηση μόλις 3% είχαμε και στην Γερμανία και την Σουηδία. Ωστόσο, η αγορά τσιγάρων έγινε πιο προσιτή σε 6 χώρες με την Ιρλανδία να παρουσιάζει την μεγαλύτερη μείωση του δείκτη RIP, καθώς το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σημείωσε σημαντικότερη αύξηση κατά την διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου απ' ότι η τιμή των τσιγάρων.

2.5. Ανακεφαλαίωση

Σύμφωνα με τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν στο συγκεκριμένο κεφάλαιο για τον υπολογισμό της οικονομικής προσιτότητας παρατηρούμε ότι τόσο ο CPDIR όσο και ο RIP τα τελευταία χρόνια ακολουθεί ανοδική πορεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και στην Ελλάδα. Τα τσιγάρα έχουν γίνει λιγότερα προσιτά από το 2009 και μετά στην Ελλάδα εξαιτίας της μείωσης των εισοδημάτων και την οριακή αύξηση των τιμών. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι τα τσιγάρα έχουν γίνει πιο προσιτά σε δυτικοευρωπαϊκές χώρες σε αντίθεση με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Κεφάλαιο 3

Επιπτώσεις της μείωσης της προσιτότητας των τσιγάρων

3.1. Εισαγωγή

Η μείωση της προσιτότητας των τσιγάρων έχει συγχρόνως επιπτώσεις και στην οικονομία μια χώρας. Η ζήτηση για τσιγάρα είναι σχετικά ανελαστική, όταν ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται τότε το κάπνισμα μειώνεται. Τα φορολογικά έσοδα επηρεάζονται από αυτή τη μείωση. Επιπλέον, πολλοί καπνιστές καθώς οι τιμές αυξάνονται δεν έχουν την δυνατότητα να αγοράσουν την ίδια ποσότητα τσιγάρων, σε σχέση με πριν. Σε αυτή τη περίπτωση, καταφεύγουν είτε σε αφορολόγητα τσιγάρα είτε σε υποκατάστατα προϊόντα. Τέλος, η μείωση της αγορά τσιγάρων έχει άμεση συνέπεια και στην απασχόληση στο τομέα της παραγωγής των προϊόντων καπνού.

Σε αυτό το κεφάλαιο εξετάζουμε το τι πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη όταν θα πρέπει να πάρουμε μέτρα σχετικά με τον έλεγχο του καπνίσματος και ποιες θα είναι οι αναμενόμενες συνέπειες αυτού στην οικονομία.

3.2. Η επίδραση του φόρου στα φορολογικά έσοδα

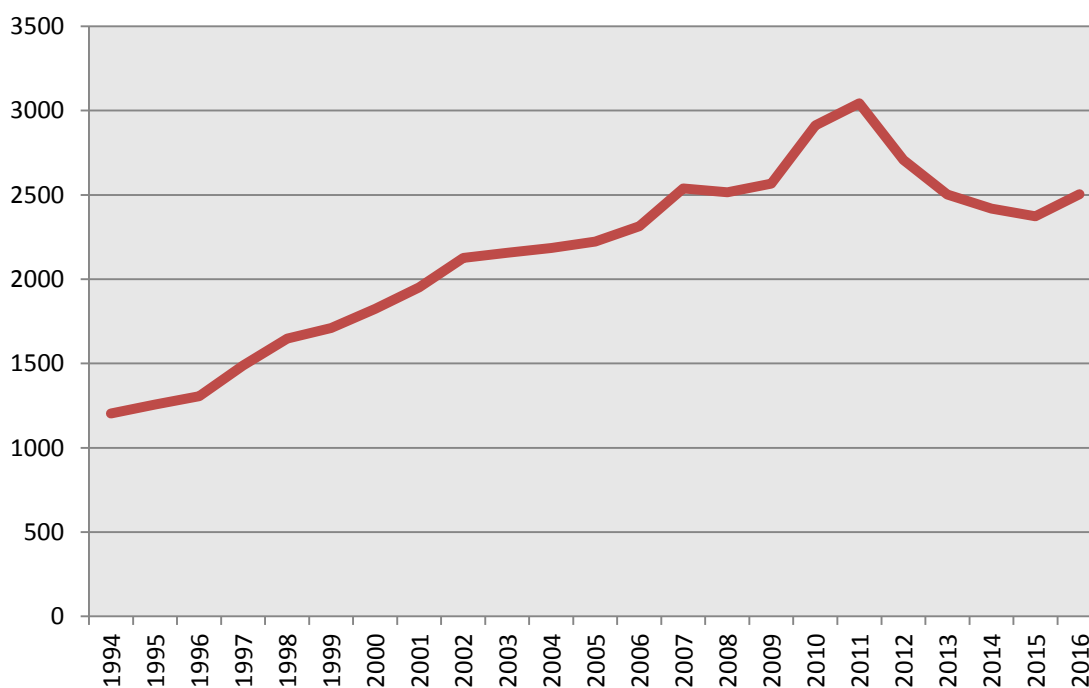
Έρευνες έχουν δείξει ότι η αύξηση της φορολογίας στα τσιγάρα παρά το γεγονός ότι η κατανάλωση τους μειώνεται, συμβάλει θετικά στα έσοδα του κράτους καθώς η ποσοστιαία αύξηση του φόρου κατανάλωσης ανά μονάδα είναι μεγαλύτερη από το ποσοστό μείωσης της κατανάλωσης τους. Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις χωρών που μειώθηκαν τα φορολογικά έσοδα με την αύξηση των φόρων εξαιτίας της αύξησης του παραεμπορίου ή λόγω της μείωσης του καπνίσματος μέσω διάφορων πολιτικών που εφαρμόστηκαν, όπως η απαγόρευση του καπνίσματος σε εσωτερικούς χώρους.

Υπάρχει μια σημαντική σύνδεση που πρέπει να κατανοήσουμε και αυτή είναι πως η κατανάλωση μπορεί να μειωθεί και τα συνολικά έσοδα να αυξηθούν ταυτόχρονα. Τα τσιγάρα θεωρούνται ως ανελαστικό προϊόν εξαιτίας της εθιστικής φύσης των ουσιών που περιέχουν. Αυτό σημαίνει ότι όταν η τιμή αυξάνεται, τότε η κατανάλωση μειώνεται με μικρότερο αναλογικό ποσό. Για παράδειγμα, όταν η τιμή των τσιγάρων αυξηθεί έως και 10% αυτό σημαίνει ότι η κατανάλωση θα μειωθεί λιγότερο από 10%.

Πριν την αύξηση της φορολογίας πρέπει να ληφθεί υπόψη και η θεωρία του Laffer, σύμφωνα με την οποία καθώς το ύψος ενός φόρου αυξάνεται, τα φορολογικά έσοδα αυξάνονται λόγω της μη αντισταθμιζόμενης απώλειας. Ωστόσο, αν ο φορολογικός

συντελεστής αυξηθεί αρκετά τότε από ένα σημείο και μετά μια επιπλέον αύξηση του θα οδηγήσει σε συρρίκνωση της αγοράς με αποτέλεσμα να προκαλέσει αρνητικό αντίκτυπο και στα φορολογικά έσοδα του κράτους. Το πρόβλημα είναι ότι το σημείο αυτό δεν είναι γνωστό με αποτέλεσμα πολλές χώρες στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές του 1990 να μειώσουν τον φορολογικό συντελεστή διαπιστώνοντας στην συνέχεια ότι τα φορολογικά τους έσοδα μειώθηκαν.

Στο Διάγραμμα 3.1 παρατηρούμε ότι τα έσοδα από την φορολόγηση των τσιγάρων παρουσίασαν σημαντική αύξηση το διάστημα 1994 – 2011. Ειδικότερα, το 2011 τα φορολογικά έσοδα έφτασαν τα 3.045 εκατ. € από 1.203 εκατ. € το 1994. Ακολούθησε μία πτώση με τα φορολογικά έσοδα να αγγίζουν 2.373 εκατ. € το 2015 καταλήγοντας σε 2.504 εκατ. € το 2016.

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, Ελληνική Στατιστική Αρχή, European Commission

Διάγραμμα 3.1:

Έσοδα από Φορολόγηση Τσιγάρων στην Ελλάδα 1994- 2016 (σε εκατ.)

Γενικότερα, και στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρατηρείται αυξητική τάση στα φορολογικά έσοδα. Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται και στον Πίνακα Π.10. του

Παραρτήματος, οι χώρες στις οποίες παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση των εσόδων κατά το χρονικό διάστημα 2008 – 2016 είναι η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Εσθονία.

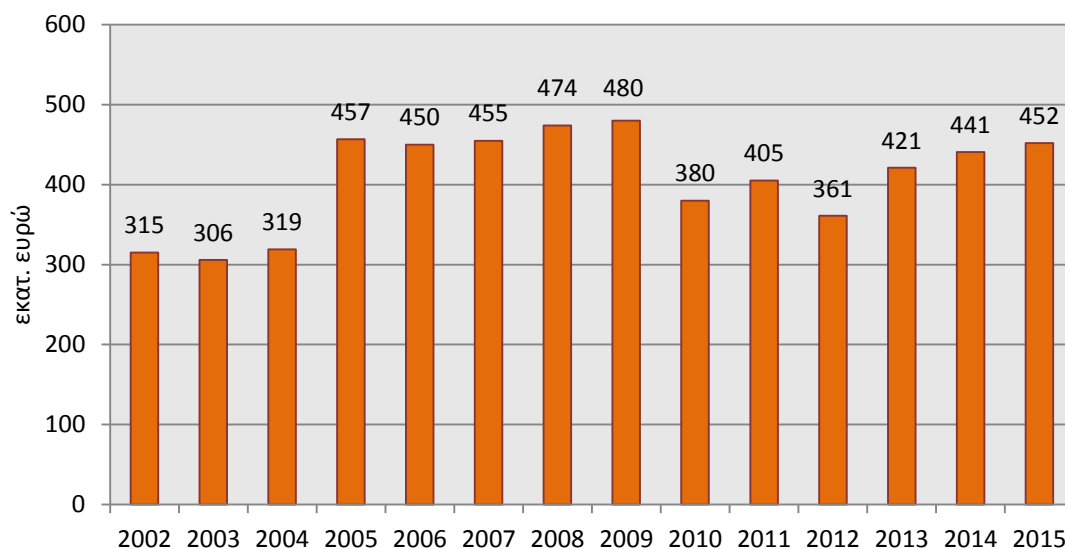
3.3. Η επίδραση του φόρου στην εργασία

Η βιομηχανία καπνού συνεχώς υποστηρίζει ότι η αύξηση της φορολογίας των προϊόντων καπνού και κατ' επέκταση η μείωση της κατανάλωσης αυτών έχει αρνητικές επιδράσεις στην οικονομία ως σύνολο επειδή αυτό οδηγεί σε μείωση της παραγωγής και ως συνέπεια αυτού σε απώλεια χιλιάδων θέσεων εργασίας στην καλλιέργεια καπνού καθώς και στην κατασκευή τσιγάρων. Ωστόσο, αυτή η άποψη δεν ευσταθεί.

Αρχικά, μια μείωση στην κατανάλωση δεν σημαίνει κατ' ανάγκη και μείωση της παραγωγής διότι τα τσιγάρα που δεν καταναλώνονται σε μια χώρα μπορούν να τα εξάγουν και να καταναλωθούν σε άλλη χώρα. Σε πολλές χώρες δεν γίνεται καλλιέργεια και παραγωγή τσιγάρων αλλά εισάγονται. Έτσι μια μείωση στην κατανάλωση θα επιφέρει μείωση στις εισαγωγές και θα βελτιώσει το ισοζύγιο πληρωμών. Σε εκείνες τις χώρες που εξάγουν, μία μείωση στην τοπική κατανάλωση θα έχει σαν συνέπεια να υπάρχει μεγαλύτερη διαθέσιμη ποσότητα για εξαγωγή σε άλλες χώρες.

Ο κλάδος παραγωγής προϊόντων καπνού έχει σημαντική παρουσία στην Ελλάδα και αυτό είναι εμφανές από την αύξηση της εγχώριας παραγωγής μετά το 2012, έπειτα από αυξομειώσεις που παρατηρήθηκαν μέχρι τότε. Στο Διάγραμμα 3.2 και στο Διάγραμμα 3.3 παρατηρούμε την επίδραση που είχε η αύξηση της παραγωγής στην απασχόληση στον κλάδο της καπνοβιομηχανίας. Από το έτος 2012 και έπειτα έχει σημειωθεί μια σταδιακή αύξηση στην απασχόληση, καθώς δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας, οι οποίες αντιστάθμισαν τις απώλειες της προηγούμενης περιόδου.

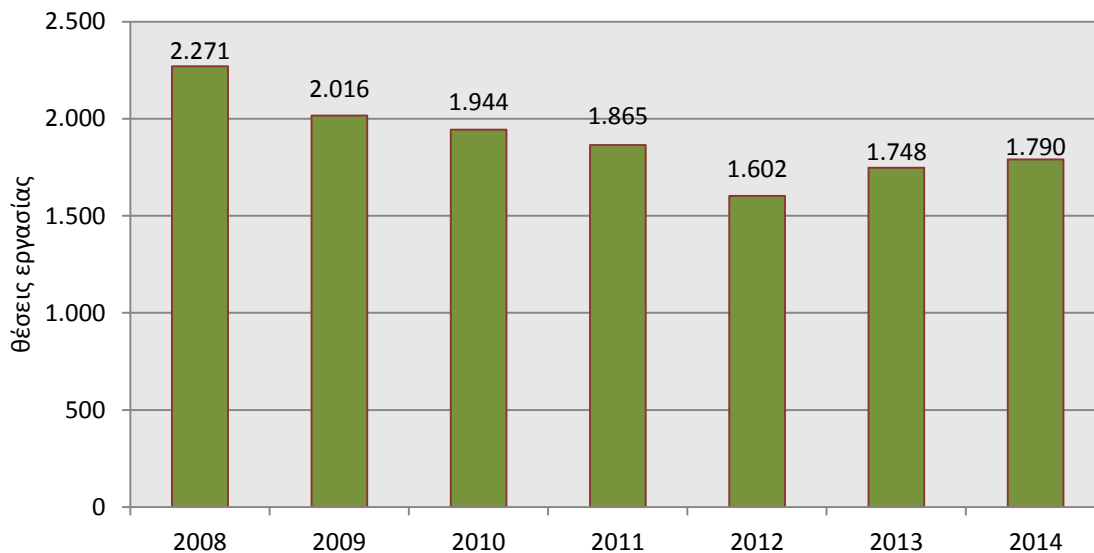
Αν και οι θέσεις εργασίας μειώθηκαν κατά ένα σημαντικό βαθμό από το 2008, την τριετία 2012 – 2014 αυξήθηκαν σταδιακά, όπου το 2014 οι θέσεις εργασίας διαμορφώθηκαν στις 1.790, δηλαδή 188 περισσότερες σε σχέση με το 2012.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Διάγραμμα 3.2 :

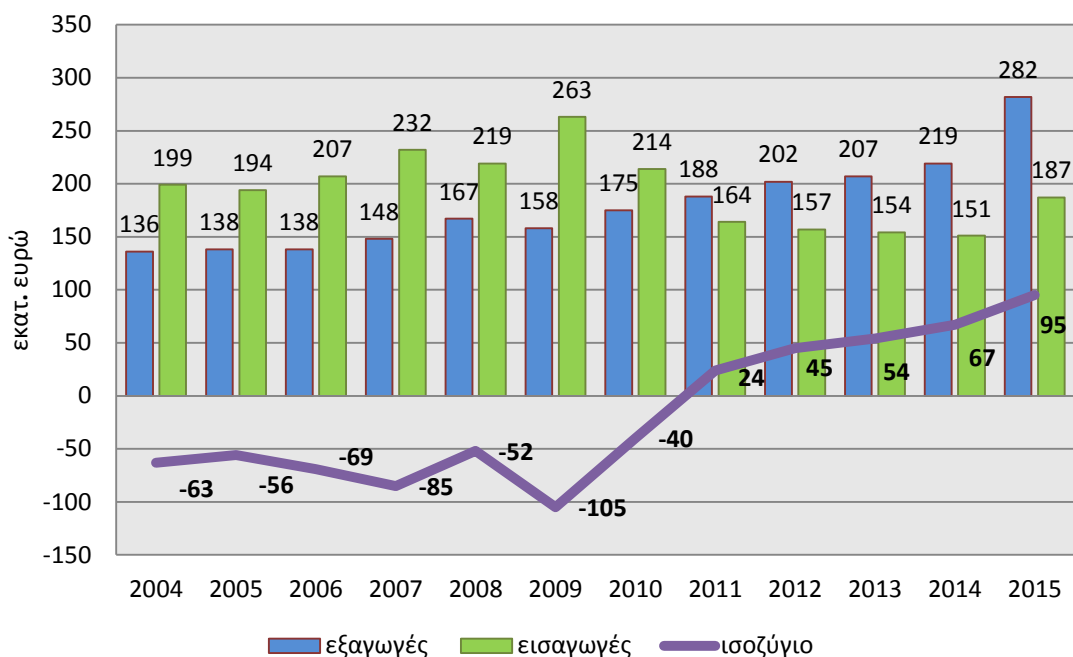
Αξία παραγωγής προϊόντων καπνού

Πηγή : IOBE Νοέμβριος 2016

Διάγραμμα 3.3 :

Απασχόληση στην Καπνοβιομηχανία

Πηγή: IOBE, Νοέμβριος 2016

Διάγραμμα 3.4 :

Εξωτερικό εμπόριο προϊόντων καπνού

Όσον αφορά το εξωτερικό εμπόριο των προϊόντων καπνού, η Ελλάδα έχει σημαντική παρουσία και εκεί. Όπως είναι εμφανές και στο παραπάνω διάγραμμα, η άνοδος της εγχώριας παραγωγής των προϊόντων καπνού βασίζεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στις εξαγωγές αυτών. Με το πέρασμα των χρόνων περισσότερο από το μισό της παραγωγής κατευθύνεται πλέον σε άλλες χώρες, οι οποίες δεν παράγουν μεγάλες ποσότητες αυτών.

Όπως παρατηρούμε, από το 2011 και έπειτα το εμπορικό ισοζύγιο στα προϊόντα καπνού έγινε πλεονασματικό, καθώς η αύξηση των εξαγωγών πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα με μια πτωτική τάση των εισαγωγών. Το 2015 οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν στα 282 εκατ. ευρώ, δηλαδή δύο φορές περισσότερες από τις εξαγωγές που πραγματοποιήθηκαν το 2004, ενώ αντίστοιχα οι εισαγωγές διαμορφώθηκαν στα 187 εκατ. ευρώ.

3.4. Αφορολόγητα τσιγάρα και Παραεμπόριο

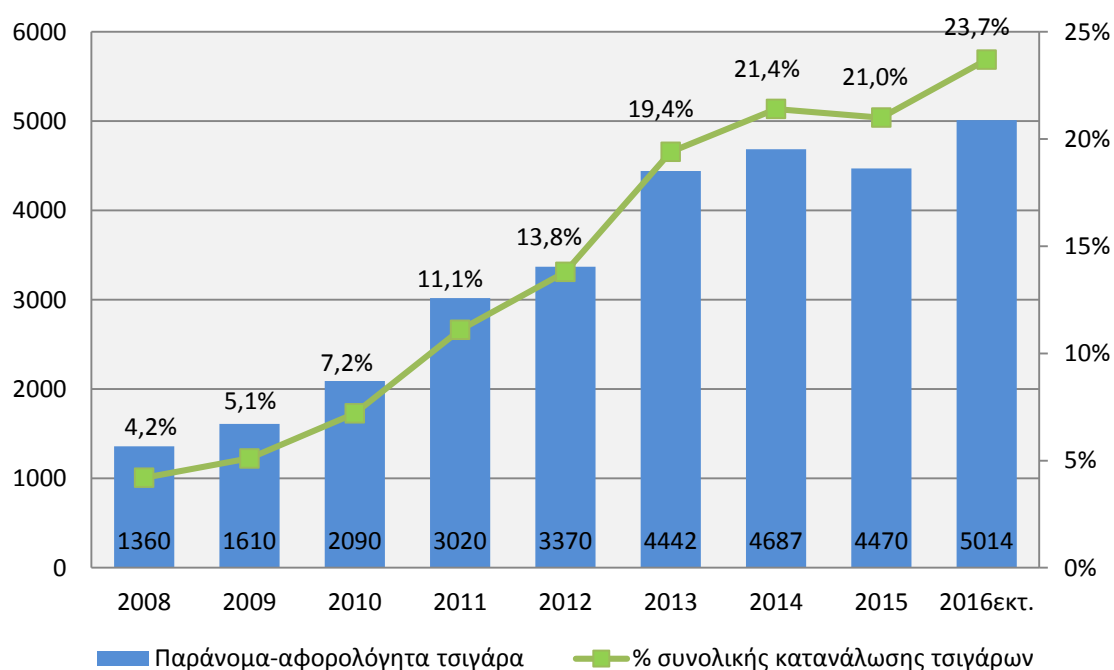
Μια σημαντική πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι κυβερνήσεις όταν επιβάλουν υψηλότερους φόρους στα τσιγάρα είναι ότι πολλοί καπνιστές για να εξασφαλίσουν φθηνότερα τσιγάρα καταφεύγουν σε νόμιμα και παράνομα μέσα. Η διασυνοριακή αγορά εντός του νόμιμου ορίου για προσωπική χρήση και η αγορά αδασολόγητων τσιγάρων αποτελούν τα νόμιμα μέσα που χρησιμοποιούν οι καπνιστές στην προσπάθεια τους να αποφύγουν το κόστος των τσιγάρων. Παρ' όλα αυτά μεγάλη αύξηση σημειώνεται και στα παράνομα μέσα όπως το παράνομο εμπόριο και λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων. Με αυτό τον τρόπο τα τσιγάρα γίνονται πιο προσιτά ιδιαίτερα στις ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος αλλά και στους νέους, οι οποίοι είναι και αυτοί που επηρεάζονται περισσότερο από μια αύξηση των τιμών.

Με τον όρο αφορολόγητα τσιγάρα αναφερόμαστε σε νόμιμες μεθόδους που καταφεύγουν οι καταναλωτές ώστε να αγοράσουν για προσωπική τους κατανάλωση τσιγάρα χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο υψηλός φόρος που έχει επιβληθεί σε αυτά, όπως αποτελεί η αγορά τσιγάρων από καταστήματα duty free. Για να μειώσει αυτό το φαινόμενο ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας έχει προτείνει τον περιορισμό ή ακόμα και την απαγόρευση αγοράς και εισαγωγής προϊόντων καπνού σε άλλες χώρες. Παράδειγμα αποτελεί η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα στην οποία μπορεί κάποιος να μεταφέρει από την μία χώρα στην άλλη προϊόντα καπνού χωρίς να χρειάζεται να πληρώσει ΦΠΑ και ειδικούς φόρους κατανάλωσης ωστόσο δεν πρέπει να ξεπερνάει κάποια όρια στην ποσότητα. Αν μια χώρα της ΕΕ εφαρμόζει τα χαμηλότερα όρια, μπορεί να τα εφαρμόζει είτε μόνο σε ταξιδιώτες που ταξιδεύουν οδικώς ή δια θαλάσσης (Ελλάδα, Βουλγαρία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία και Σλοβακία) είτε σε όλους τους ταξιδιώτες (Εσθονία και Ρουμανία). Το χαμηλότερο όριο που επιτρέπεται είναι 40 τσιγάρα ενώ το υψηλότερο 200 τσιγάρα. (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2017)

Ένας ακόμα παράγοντας που επηρεάζεται από την αύξηση της φορολογίας στα τσιγάρα είναι και το λαθρεμπόριο. Με τον όρο αυτό αναφερόμαστε στο εμπόριο προϊόντων μέσω μη εξουσιοδοτημένων διαδρομών ώστε να αποφευχθεί η πληρωμή των φόρων. Πιο συγκεκριμένα, το λαθρεμπόριο αναφέρεται σε προϊόντα που αποτελούν αντικείμενο διασυνοριακού παράνομου εμπορίου. Η αγορά προϊόντων καπνού σε χώρες χαμηλής φορολογίας σε ποσότητες που υπερβαίνουν τα όρια των τελωνειακών κανονισμών για μεταπώληση σε δικαιοδοσίες υψηλότερης φορολογίας αποτελεί ένα βασικό χαρακτηριστικό του λαθρεμπορίου. Είναι αλήθεια ότι η αύξηση των τιμών των τσιγάρων δημιουργεί κίνητρα στους ανθρώπους να στραφούν προς τα λαθραία

προϊόντα καπνού. Οι διαφορετικές τιμές των τσιγάρων μεταξύ γειτονικών χωρών μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για ανάπτυξη του παραεμπορίου. Ωστόσο, σε γειτονικές χώρες αυτό το φαινόμενο μπορεί να μειωθεί εναρμονίζοντας τους φόρους στα τσιγάρα. Χαρακτηριστικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχοντας ως στόχο να εξαλείψει αυτό το φαινόμενο εφάρμοσε νόμους όπου καθορίζει ένα ελάχιστο επίπεδο φορολογίας τουλάχιστον 70% επί της τιμής λιανικής πώλησης.

Σε παγκόσμια κλίμακα η αύξηση του λαθρεμπορίου έχει εξελιχθεί σε εμπόδιο για την αύξηση των φόρων. Η βιομηχανία καπνού εκμεταλλευόμενη το φόβο του λαθρεμπορίου προσπαθεί να πείσει τις κυβερνήσεις πως η υιοθέτηση μιας πολιτικής αύξησης της φορολογίας θα έχει δυσάρεστες συνέπειες και στο λαθρεμπόριο. Ωστόσο υπάρχουν ελάχιστες περιπτώσεις που μια τέτοια πολιτική οδήγησε σε σοβαρό πρόβλημα λαθρεμπορίου. Χαρακτηριστικά στον Καναδά (1994) και στην Σουηδία (1998) αύξησαν τους φόρους και στην συνέχεια τους μείωσαν λόγω φόβων για λαθρεμπόριο. Ως αποτέλεσμα αυτού, το κάπνισμα αυξήθηκε και μειώθηκαν τα φορολογικά έσοδα των χωρών.

Πηγή: IOBE, Νοέμβριος 2016

Διάγραμμα 3.5 :
Παράνομα – Αφορολόγητα Τσιγάρα στην Ελλάδα (2008 – 2016)

Στην Ελλάδα η κατανάλωση παράνομων τσιγάρων σημείωσε εντυπωσιακή άνοδο εξαιτίας της δραματικής μείωσης του ετήσιου ατομικού εισοδήματος καθώς και της αύξησης της τιμής των τσιγάρων. Ιδιαίτερα αυτό το φαινόμενο έγινε πιο έντονο κυρίως από το 2010 και μετά που η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά όλους τους κλάδους.

Στο Διάγραμμα 3.5. φαίνεται ότι η κατανάλωση παράνομων τσιγάρων σημείωσε εντυπωσιακή άνοδο, αποσπώντας αυξανόμενο μερίδιο στην συνολική κατανάλωση. Πιο συγκεκριμένα, παρά τη μείωση που παρατηρήθηκε το 2015, η κατανάλωση τσιγάρων αυξήθηκε από 1.360 εκατ. τσιγάρα το 2008 σε 5.014 εκατ. τσιγάρα το 2016 καλύπτοντας 23,7% επί της συνολικής κατανάλωσης τσιγάρων, σύμφωνα με εκτίμηση του IOBE. Συνεπώς, αν και είχαμε μείωση της κατανάλωσης των τσιγάρων στην Ελλάδα, τα παράνομα και αφορολόγητα τσιγάρα αυξήθηκαν με αποτέλεσμα αυτό να μην σημαίνει και απαραίτητα ότι μειώθηκε το ποσοστό των ατόμων που καπνίζουν λιγότερο σε σχέση με παλιότερα.

3.5.Φορολογία και Υποκατάστατα προϊόντα

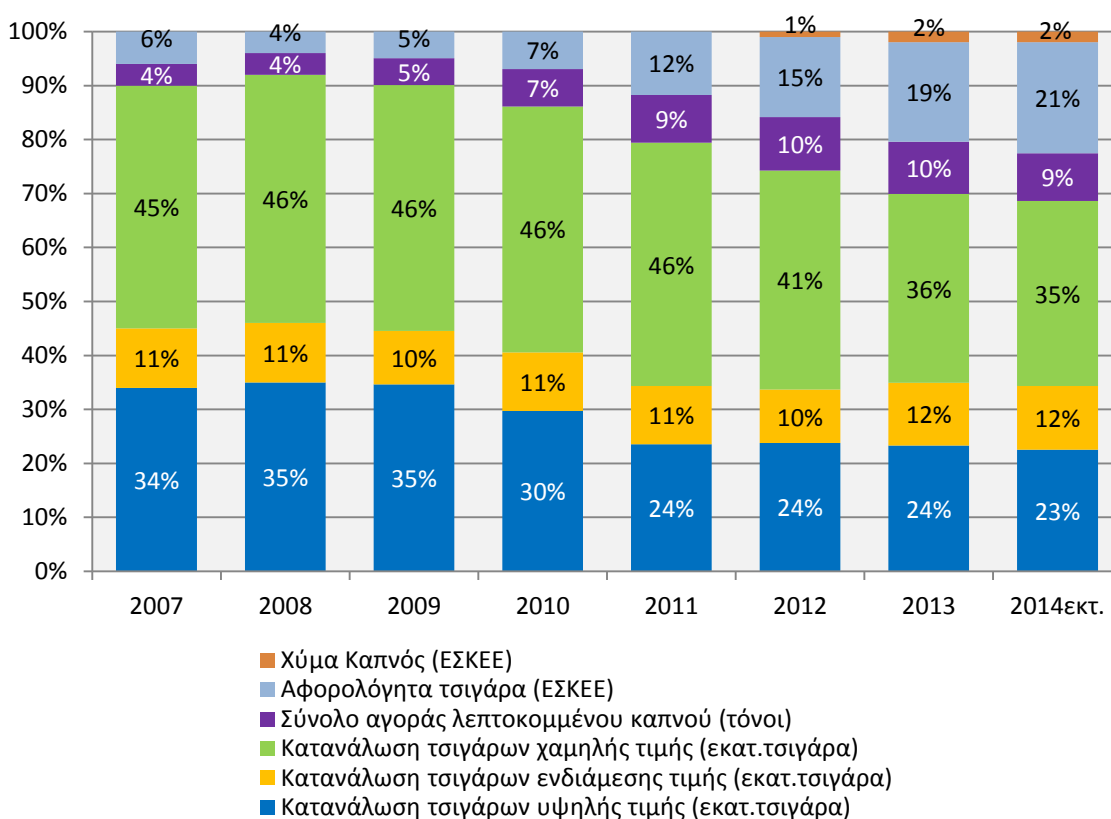
Τα διαφορετικά ποσοστά φόρου που εφαρμόζονται στα προϊόντα καπνού και οι διαφορετικές τιμές που έχουν αυτά στην συνέχεια έχουν οδηγήσει μεγάλο μερίδιο των καπνιστών στην επιλογή κάποιου φθηνότερου είδους. Για παράδειγμα, στην Ταϊλάνδη το 2009, η επιβολή φόρου στα προϊόντα καπνού είχε τα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που αναμενόταν. Το ποσοστό των καπνιστών δεν μειώθηκε καθώς αντικατέστησαν τα ακριβότερα τσιγάρα που αγόραζαν με φθηνότερες μάρκες τσιγάρων ή με λεπτοκομμένο καπνό. Με αυτό τον τρόπο φθηνές μάρκες τσιγάρων εισήλθαν στην αγορά, ενώ σύμφωνα με το Bureau of Tobacco Control, από τις κύριες πέντε μάρκες που κυριαρχούσαν οι δύο ήταν φθηνότερες.

Η φορολόγηση των προϊόντων καπνού με συνέπεια, δηλαδή ο φόρος να αντιστοιχεί σε ένα ανάλογο μερίδιο της τιμής σε διαφορετικά προϊόντα έτσι ώστε οι φορολογικές αυξήσεις να έχουν ως αποτέλεσμα και αναλογικές αυξήσεις των τιμών για όλα τα προϊόντα, μειώνει τις πιθανότητες υποκατάστασης μεταξύ αυτών των προϊόντων. (WHO, 2014) Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί υπόψη η σταυροειδής ελαστικότητα ζήτησης, δηλαδή ο βαθμός στον οποίο η μεταβολή της τιμής ενός προϊόντος επηρεάζει την ζητούμενη ποσότητα ενός άλλου προϊόντος, το οποίο αποτελεί στενό υποκατάστατο, καθώς και οι αρχικοί φορολογικοί συντελεστές για κάθε προϊόν καπνού. Συνεπώς, στην

Ελλάδα πολλοί καπνιστές στρέφονται σε προϊόντα καπνού που είναι πιο φθηνά, όπως για παράδειγμα στο λεπτοκομμένο ή στον χύμα καπνό.

Όπως μπορούμε να δούμε και στο Διάγραμμα 3.6., από το 2012 και έπειτα υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις για διεύρυνση του χύμα καπνού ενώ οι μεγαλύτερες απώλειες καταγράφονται στις κατηγορίες τσιγάρων χαμηλής και υψηλής τιμής. Όσον αφορά τον λεπτοκομμένο καπνό παρά την αύξηση που είχαμε από το 2007 και έπειτα τα τελευταία χρόνια το ποσοστό κατανάλωσης βρίσκεται σε σταθερά επίπεδα με οριακές αυξομειώσεις.

Πηγή: IOBE, Σεπτέμβριος 2014

Διάγραμμα 3.6 :
Ποσοστιαία κατανάλωση καπνικών προϊόντων στην Ελλάδα

Τα τελευταία χρόνια σημειώθηκε επίσης μεγάλη αύξηση στην αγορά ηλεκτρονικών τσιγάρων διότι θεωρείται από τους καπνιστές ως λιγότερο επιβλαβές για την υγεία τους εξαιτίας της έλλειψης μεγάλης ποσότητας βλαβερών παραγόντων στα συστατικά του,

καθώς και πιο οικονομικό ειδικά για όσους καταναλώνουν πολλά τσιγάρα ανά ημέρα. Σε πολλές χώρες παγκοσμίως ενθαρρύνεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες υγείας η χρήση ηλεκτρονικών τσιγάρων διότι ενέχουν λιγότερους κινδύνους από τα συμβατικά τσιγάρα. Επιπλέον, έπειτα από τις απαγορεύσεις που έχουν επιβληθεί για το κάπνισμα σε εσωτερικούς χώρους, η αγορά ηλεκτρονικών τσιγάρων έχει αυξηθεί καθώς επιτρέπεται η χρήση τους σε κλειστούς χώρους σε αντίθεση με τα συμβατικά τσιγάρα. Επίσης, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης πολλοί αδυνατούν στο να ξοδέψουν πολλά χρήματα καθημερινά για την αγορά 2-3 πακέτων την ημέρα. Με κύριο στόχο την εξοικονόμηση χρημάτων πολλοί φανατικοί καπνιστές έχουν στραφεί στην αγορά ηλεκτρονικών τσιγάρων μειώνοντας κατά συνέπεια την αγορά των συμβατικών τσιγάρων.

3.6. Ανακεφαλαίωση

Η μείωση της προσιτότητας των τσιγάρων έχει θετική επίδραση στα φορολογικά έσοδα σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ συγκεκριμένα στην Ελλάδα παρουσίασε αύξηση 5% το 2016 σε σχέση με το 2015, διαμορφούμενη σε 2.504 εκατ. ευρώ. Ανάλογη επίδραση είχε τόσο στην απασχόληση όσο και στο εξωτερικό εμπόριο, όπου συνέπεια της αύξησης της παραγωγής ήταν η αύξηση των θέσεων εργασίας στον κλάδο της καπνοβιομηχανίας από το 2012 και έπειτα, διαμορφούμενη σε 1.790 θέσεις εργασίας, ενώ το 2015 οι εξαγωγές ήταν πολύ μεγαλύτερες από τις εισαγωγές, παρουσιάζοντας πλεόνασμα στο εμπορικό ισοζύγιο 28 εκατ. ευρώ περισσότερα από το 2014. Ωστόσο αρνητική επίδραση είχε στα αφορολόγητα και παράνομα τσιγάρα, όπου σημειώθηκε σημαντική άνοδος, έχοντας ως συνέπεια η Ευρωπαϊκή Ένωση να προσπαθεί να πάρει κατάλληλα μέτρα για την μείωση αυτού του φαινομένου. Τέλος, παρά την μείωση των τσιγάρων, πολλοί καπνιστές στρέφονται σε πιο οικονομικά προϊόντα, όπως ο χύμα και λεπτοκομμένος καπνός, αλλά και στην αγορά ηλεκτρονικών τσιγάρων θεωρώντας τα εκτός από πιο οικονομικά και λιγότερο επιβλαβή για την υγεία τους.

Κεφάλαιο 4

Μελλοντικές ενέργειες που πρέπει να γίνουν και οφέλη από την μείωση της προσιτότητας

4.1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2009 από το Eurobarometer, οι Έλληνες καπνίζουν περισσότερο από κάθε άλλο λαό στην Ευρώπη. Το μερίδιο των καπνιστών στην Ελλάδα ήταν 42% και ακολουθούν η Βουλγαρία (39%), η Λετονία (37%), η Ρουμανία, η Ουγγαρία, η Λιθουανία, η Τσεχία και η Σλοβακία (όλες μαζί 36%). Παρά την μείωση των τελευταίων ετών, το 2016 σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας, το ποσοστό καπνιστών στην χώρα μας, με 40% στους άνδρες και 34% στις γυναίκες εξακολουθεί να παραμένει εξαιρετικά υψηλό με μέσο όρο 37%.

Το Υπουργείο Υγείας αναγνωρίζει ότι διαχρονικά οι προσπάθειες για αποτελεσματική και συνεπή αντικαπνιστική πολιτική δεν έχουν στεφθεί με επιτυχία. Η οικονομική κρίση, ο φόβος του πολιτικού κόστους που θα υπάρξει από μια απαγόρευση που θα επιβληθεί και η επιρροή που ασκεί η βιομηχανία καπνού στις αποφάσεις που λαμβάνονται για τα επίπεδα φορολογίας έχει προκαλέσει δυσκολίες στην εφαρμογή αντικαπνιστικών μέτρων. Αν και υπάρχουν κάποιοι νόμοι, η εφαρμογή τους στην πράξη πολλές φορές δεν γίνεται, όπως για παράδειγμα η αντικαπνιστική νομοθεσία για τους κλειστούς χώρους.

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται οι λόγοι που δεν υπάρχει αλλαγή πολιτικής παρά τα ανησυχητικά στοιχεία για σταθερά υψηλά επίπεδα καπνιστών, το πώς μπορεί να συνεισφέρουν οι υποστηρικτές της δημόσιας υγείας στην υιοθέτηση πολιτικής αύξησης των τιμών και τέλος παρουσιάζονται τα οφέλη από την εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής.

4.2. Λόγοι που δεν υπάρχει αλλαγή πολιτικής

Οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούν την φορολογία ως μέσο για την αύξηση των εσόδων τους και περιστασιακά ως όργανο για την σχεδίαση πολιτικής περιορισμού του καπνίσματος. Υπάρχουν αδιάσειστα στοιχεία που δείχνουν ότι η αύξηση της φορολογίας του καπνού είναι ένας αρκετά αποτελεσματικός τρόπος για την μείωση της ζήτησης των τσιγάρων και αυτό το μέτρο κατατάσσεται σε υψηλή θέση ως κατάλληλο μέτρο για την καταπολέμηση του καπνίσματος. Το κίνητρο αυτής της πολιτικής είναι

να κάνει τα προϊόντα καπνού λιγότερο προσιτά για τους ανθρώπους, ακόμα και αν αυτοί επιθυμούν να καπνίσουν. Παρόλο που η βιομηχανία καπνού αντιτίθεται σε αυτή την πολιτική, η αύξηση της φορολογίας αντιπροσωπεύει μια επωφελή κατάσταση τόσο για τις κυβερνήσεις όσο και για τους υποστηρικτές της δημόσιας υγείας, καθώς παρέχει καθαρά φορολογικά έσοδα ενώ μειώνει την κατανάλωση. (Szilagyi T., Chapman S., 2003)

Η βιομηχανία καπνού έχει αναγνωρίσει ότι η τιμή των τσιγάρων αποτελεί την μοναδική σημαντική μεταβλητή που επηρεάζει τις πωλήσεις, το μερίδιο αγοράς της κάθε μάρκας τσιγάρων και την κερδοφορία. Ο φόρος και συνεπώς η λιανική τιμή πώλησης αυξάνει την ένταση αυτού του φαινομένου. Επομένως, το σημαντικότερο κίνητρο της βιομηχανίας καπνού είναι να κρατήσει σε χαμηλά επίπεδα την φορολογία και τις τιμές. Επίσης, οι εταιρείες έχουν χρησιμοποιήσει διάφορες στρατηγικές τιμολόγησης των τσιγάρων ως μέσο για να εξασφαλίσουν την ανάπτυξη τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η British American Tobacco (BAT), μία από τις κορυφαίες εταιρείες προϊόντων καπνού, η οποία είδε τον ανταγωνισμό των τιμών, ο οποίος καθορίζεται από τη διαφορετική τιμολογιακή στρατηγική που υιοθετεί κάθε εταιρεία, ως μέσο για την ανάπτυξη των επιχειρησιακών της δραστηριοτήτων. (Szilagyi T., Chapman S., 2003)

Εκτός από τις καπνοβιομηχανίες που ασκούν ισχυρές πιέσεις στις κυβερνήσεις για να μην αυξήσουν τους φόρους των προϊόντων καπνού ένας ακόμα σημαντικός λόγος είναι ότι ενώ τα εθνικά Υπουργεία Υγείας ενδεχομένως κατανοούν τα θετικά οφέλη της φορολογίας, τα επίπεδα φορολογίας αυτά καθαυτά συνήθως ελέγχονται από τα κυβερνητικά Υπουργεία Οικονομικών. Δυστυχώς, ενδέχεται να υπάρχει ελάχιστη ή καθόλου επικοινωνία μεταξύ των Υπουργείων Υγείας και Οικονομικών, γεγονός που έχει ως συνέπεια τα Υπουργεία Οικονομικών να μην κατανοούν τις επιπτώσεις της φορολογίας στην υγεία ή ακόμα και στα κρατικά έσοδα. Επιπλέον, τα Υπουργεία Οικονομικών αντιμετωπίζουν συνήθως τον καπνό είτε ως πηγή παραγωγής εσόδων είτε ως ένα συνηθισμένο αναλώσιμο αγαθό, χωρίς ίσως να εκτιμούν ή να κατανοούν απόλυτα το πλήρες κοινωνικό και οικονομικό κόστος του καπνίσματος ή πόσο σημαντική μπορεί να είναι η φορολογία για τη μείωση των επιπέδων καπνίσματος.

4.3. Η συνεισφορά των υποστηρικτών της δημόσιας υγείας στη λήψη αποφάσεων

Το συμπέρασμα από τις προηγούμενες εμπειρίες είναι ότι ένα πολυπαραγοντικό πρόβλημα δεν επιδέχεται απλουστεύσεων αλλά απαιτεί πολυεπίπεδη συνεργασία και διαλειτουργικότητα κυβερνητικών, επιστημονικών και κοινωνικών φορέων.

Γι αυτό το λόγο η κοινότητα της δημόσιας υγείας πρέπει να συμμετέχει (Smoke free Partnership, 2002):

- 1) Κατανοώντας τη διαδικασία δημιουργίας των πολιτικών που σχετίζονται με τη φορολογία καπνού (ποιοι αποφασίζουν, τι αποφασίζουν, πότε και πώς)
- 2) Διευρύνοντας την αντίληψη του κοινού σχετικά με την αξία, το ρόλο, τη δομή και τις επιδράσεις της φορολογίας καπνού
- 3) Ασκώντας πιέσεις για αποτελεσματικές αυξήσεις στους φόρους καπνού προς όφελος της δημόσιας υγείας και των κρατικών εσόδων
- 4) Ασκώντας πιέσεις υπέρ ενός παρόμοιου επιπέδου φορολογίας για όλα τα προϊόντα καπνού
- 5) Χτίζοντας γέφυρες μεταξύ των υπέρμαχων της αύξησης στη φορολογία καπνού στα Υπουργεία Υγείας και των συναδέλφων τους στις φορολογικές υπηρεσίες
- 6) Καλλιεργώντας άμεσες επαφές με τα Υπουργεία Οικονομικών
- 7) Προσεγγίζοντας βουλευτές που ενδιαφέρονται για το θέμα της φορολογίας καπνού
- 8) Διασφαλίζοντας ότι οι βουλευτές απευθύνονται στο Υπουργείο Οικονομικών και θέτουν ερωτήσεις σχετικά με τη φορολογία καπνού

Η έλλειψη γνώσεων σχετικά με την φορολογία από μέρους των υποστηρικτών της δημόσιας υγείας έχει ως αποτέλεσμα την μη ουσιαστική ενημέρωση των κυβερνήσεων και την μη άσκηση αποτελεσματικής πίεσης. Η φορολογία είναι ένας σύνθετος τομέας και θεωρείται δύσκολο να εξοικειωθεί κανείς μαζί του. Για αυτούς τους λόγους, οι υποστηρικτές της δημόσιας υγείας μπορεί να συναντήσουν δυσκολίες ως προς τα εξής (Smoke free Partnership, 2002):

- να επιχειρηματολογήσουν υπέρ θετικών πολιτικών φορολόγησης
- να καταστρώσουν συνεκτικές στρατηγικές για την αύξηση της φορολογίας
- να αντικρούσουν αποτελεσματικά τα επιχειρήματα που εστιάζουν είτε στη μείωση της φορολογίας είτε, απλώς, στη διατήρηση των αυξήσεων σε επίπεδα πληθωρισμού

Ενόψει αυτών των προκλήσεων, είναι πολύ σημαντικό για τον τομέα της δημόσιας υγείας να ανταποκριθεί θετικά προκειμένου να αντιμετωπιστεί η βιομηχανία καπνού, που υποστηρίζει εσφαλμένα ότι η φορολογία στα προϊόντα καπνού είναι ένας αναποτελεσματικός τρόπος για την μείωση του καπνίσματος και που έχει επενδύσει σημαντικά στην καλλιέργεια σχέσεων με υψηλόβαθμα στελέχη των οικονομικών και φορολογικών υπηρεσιών.

4.4. Οφέλη για τις κυβερνήσεις από τις αυξήσεις στην φορολογία των τσιγάρων

- **Εξοικονόμηση κόστους στις υπηρεσίες υγείας**
Η κατανάλωση τσιγάρων επιβαρύνει το σύστημα υγείας κάθε χώρας. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, το συνολικό οικονομικό κόστος του καπνίσματος σε παγκόσμιο επίπεδο ξεπέρασε τα 1,5 τρισεκατομμύρια ευρώ το 2016. Περίπου το 30% αυτών των δαπανών είναι το άμεσο κόστος του καπνίσματος. Πρόκειται δηλαδή για δαπάνες που συνδέονται με την θεραπεία ασθενειών που οφείλονται στο κάπνισμα, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων τη νοσηλεία, τη φαρμακευτική αγωγή, τις εργαστηριακές εξετάσεις κ.λπ. Για παράδειγμα, το 2006 το Εθνικό Σύστημα Υγείας της Αγγλίας (NHS) ξόδεψε 3,2 δις ευρώ για τη θεραπεία ασθενειών που είχαν σχέση με το κάπνισμα. Καθώς ο κίνδυνος εμφάνισης ασθενειών μειώνεται, λόγω χαμηλότερου επιπολασμού του καπνίσματος και μείωσης των κινδύνων για τους πρώην καπνιστές, μειώνεται επίσης και το κόστος θεραπείας.
- **Αύξηση παραγωγικότητας λόγω της μείωσης των απουσιών από την εργασία**
Έμμεσο κόστος του καπνίσματος είναι η παραγωγικότητα που χάνεται λόγω του ότι οι καπνιστές απουσιάζουν περισσότερο από την εργασία του σε σχέση με τους μη καπνιστές. Καθώς περισσότερα άτομα θα σταματήσουν το κάπνισμα, η υγεία τους θα βελτιωθεί και η παραγωγικότητά τους θα αυξηθεί λόγω μείωσης του χρόνου απουσίας τους.
- **Μείωση δαπανών για επιδόματα ασθενείας και ανικανότητας**
Το κάπνισμα συνδέεται με αύξηση των προβλημάτων υγείας στον πληθυσμό και αύξηση της θνησιμότητας. Υπολογίζεται ότι οι δαπάνες για επιδόματα σε άτομα τα οποία βρίσκονται σε ηλικία που μπορούν να εργαστούν και έχουν μόνιμα προβλήματα υγείας (όπως επιδόματα ειδικής κατάρτισης και ανικανότητας) θα

μειωθούν λόγω της μείωσης του καπνίσματος που θα επιφέρει η αύξηση της φορολογίας.

- Μείωση θνησιμότητας και αύξηση διάρκειας ζωής

Με την μείωση του καπνίσματος, δεν αυξάνεται μόνο η διάρκεια ζωής των ανθρώπων, αλλά αυξάνονται και τα υγιή χρόνια ζωής τους. Οι περισσότεροι θάνατοι που προκαλούνται από το κάπνισμα συμβαίνουν κατά τα παραγωγικά χρόνια της ζωής με αποτέλεσμα τη μείωση των δεικτών παραγωγικότητας και την απώλεια οικονομικών ευκαιριών για ανάπτυξη. Όταν οι άνθρωποι διάγουν μεγαλύτερους βίους σε διάρκεια και υγιέστερους αποτελεί όφελος τόσο για τα ίδια τα άτομα όσο και για την κοινωνία, καθώς η παραγωγικότητα τους αυξάνεται οπότε μπορούν να εργαστούν έως την μέση ηλικία συνταξιοδότησης. Για παράδειγμα, στην Γαλλία μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μέχρι τα μέσα του 1980 υπήρχε αύξηση του καπνίσματος. Ωστόσο με την επιβολή υψηλών φόρων τη δεκαετία του 1990 οδήγησε σε μείωση της κατανάλωσης από 6 τσιγάρα την ημέρα σε 3 για έναν ενήλικα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την μείωση των θανάτων από καρκίνο του πνεύμονα το 1997 ειδικά για τους άντρες ηλικίας 35-44 χρονών, όπου αποτελεί και παραγωγική ηλικία. (WHO, 2015)

- Αύξηση φορολογικών εσόδων και διοχέτευση τους για συγκεκριμένους σκοπούς
Η αύξηση της φορολογίας καπνού έχει έμμεση συνέπεια και στα φορολογικά έσοδα καθώς οι άνθρωποι σταματούν το κάπνισμα οπότε αυξάνονται τα υγιή χρόνια εργασίας τους. Με μεγαλύτερο σε διάρκεια επαγγελματικό βίο θα πληρώνουν περισσότερο φόρο εισοδήματος και ασφαλιστικές εισφορές και έτσι θα αυξηθούν τα έσοδα για το κράτος. Ένα μέρος αυτών των φορολογικών εσόδων μπορούν να δεσμευθούν και να διοχετευτούν στην στήριξη δραστηριοτήτων ελέγχου του καπνού (Ταϊλάνδη, Καλιφόρνια), για τον έλεγχο του καπνού και την προαγωγή της υγείας (Φινλανδία, Ρουμανία, Εσθονία, Πολωνία, Λιθουανία, Σλοβενία), για την περίθαλψη ή την ασφάλιση υγείας (Ιρλανδία, Πορτογαλία, Αυστρία, Ελλάδα) και για αναπτυξιακούς ή άλλους σκοπούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Ηνωμένο Βασίλειο όπου η φορολογία στα προϊόντα καπνού φέρνει πάνω από £ 9 χιλιάδες εκατομμύρια έσοδα κάθε χρόνο. Αυτή είναι μια σημαντική πηγή κρατικής χρηματοδότησης για επενδύσεις σε δημόσιες υπηρεσίες όπως σχολεία και νοσοκομεία. Το 1999 η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ανακοίνωσε ότι οποιαδήποτε πρόσθετα έσοδα προκύψουν από μελλοντικές πραγματικές αυξήσεις του φόρου στα

προϊόντα καπνού θα δαπανηθούν για τη βελτίωση της υγειονομικής περιθάλψης. Τα έσοδα που έλαβαν από την αύξηση κατά 5% σε πραγματικούς όρους το 2000 συνέβαλαν στην πρόσθετη χρηματοδότηση του Εθνικού Συστήματος Υγείας στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αξίζει επίσης να σημειωθεί και η περίπτωση από τις Φιλιππίνες όπου το 2013 εισήγαγε ένα νόμο όπου οι φόροι αυξήθηκαν κατά 340% και αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες αυξήσεις φόρου που έχουν υιοθετηθεί ποτέ. Τα έσοδα που έλαβε το 2013 από αυτή την αύξηση του φόρου ξεπέρασαν τα 1,5 δις ευρώ. Το 85% των εσόδων διοχετεύτηκε στην ασφάλιση υγείας των φτωχών τριπλασιάζοντας τον αριθμό των ασφαλισμένων από 5,2 εκατ. ασφαλισμένα μέλη το 2013 σε 14,7 εκατ το 2014.

4.5. Ανακεφαλαίωση

Η έλλειψη σωστής συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Υγείας και του Υπουργείου Οικονομικών καθώς και η θέση της καπνοβιομηχανίας απέναντι στο θέμα της αύξησης της φορολογίας, οδηγούν σε μη επαρκή αντιμετώπιση των αυξημένων ποσοστών καπνιστών στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά, οι υποστηρικτές της δημόσιας υγείας πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην λήψη σωστών αποφάσεων κατανοώντας την αξία της μείωσης της προσιτότητας των τσιγάρων και ασκώντας τις κατάλληλες πιέσεις στους αρμόδιους. Η επίτευξη αυτού του στόχου θα έχει θετικές επιπτώσεις τόσο στα κρατικά έσοδα όσο και στην υγεία των ανθρώπων.

Επίλογος

Συνοψίζοντας, στην παρούσα διπλωματική εργασία ερευνήθηκαν οι θετικές και αρνητικές επιπτώσεις από την μείωση της οικονομικής προσιτότητας των τσιγάρων. Αυξάνοντας την φορολογία των προϊόντων καπνού, αυξάνονται οι τιμές και ως επακόλουθο αυτού μειώνεται η κατανάλωση, ενώ τα φορολογικά έσοδα του κράτους αυξάνονται. Όπως όλοι γνωρίζουμε, η μείωση της κατανάλωσης καπνικών προϊόντων δεν βοηθάει μόνο στην μείωση του βάρους των εξόδων που επιβαρύνει τις κυβερνήσεις για ιατρική περίθαλψη των ασθενών, οι οποίοι νοσούν από ασθένειες σχετικές με το κάπνισμα, αλλά προσφέρει ταυτόχρονα και καλύτερη υγεία σε αυτούς που αποφασίζουν την διακοπή της κατανάλωσης τσιγάρων.

Ωστόσο παρά την μείωση της κατανάλωσης των τσιγάρων τα τελευταία χρόνια, υπάρχουν ακόμα υψηλά ποσοστά καπνιστών στην Ελλάδα. Τα στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι υπάρχει ακόμα περιθώριο αύξησης των τιμών επιβάλλοντας τον ίδιο φορολογικό συντελεστή σε όλα τα προϊόντα καπνού, ώστε να μην υπάρχει δυνατότητα υποκατάστασης τους. Επίσης, οι κυβερνήσεις γειτονικών χωρών πρέπει να συνεργαστούν και να αποφασίσουν να εισάγουν μια κοινή τιμολογιακή πολιτική για τα προϊόντα καπνού, ώστε να αποφευχθεί η αγορά και εισαγωγή αφορολόγητων τσιγάρων αλλά και η ύπαρξη λαθρεμπορίου.

Συμπερασματικά, η μείωση της οικονομικής προσιτότητας αποτελεί μια από τις βασικότερες παραμέτρους, που πρέπει ληφθούν υπόψη για τη διαμόρφωση πολιτικών που στοχεύουν στη μείωση του καπνίσματος και την προάσπιση της υγείας των ανθρώπων. Η επιλογή αυτή ως μέτρου είναι σαφώς η πιο αποδοτική που μπορεί να ληφθεί!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας Π.1.:

Συνολικός Φόρος ενός πακέτου των 20 τσιγάρων με και χωρίς ΦΠΑ στην
Ελλάδα (1993 – 2017)

Έτος	Συνολικός Φόρος με ΦΠΑ	Συνολικός Φόρος χωρίς ΦΠΑ
1993	1,44	1,14
1994	1,44	1,13
1995	1,45	1,15
1996	1,46	1,16
1997	1,46	1,15
1998	1,46	1,15
1999	1,46	1,15
2000	1,46	1,15
2001	1,46	1,15
2002	1,46	1,15
2003	1,46	1,15
2004	1,46	1,15
2005	1,47	1,15
2006	1,47	1,15
2007	1,47	1,15
2008	1,47	1,15
2009	1,47	1,15
2010	1,71	1,34
2011	1,67	1,30
2012	1,67	1,30
2013	1,75	1,38
2014	1,72	1,34
2015	1,68	1,31
2016	1,66	1,29
2017	1,79	1,40

*1993 – 2010 ο συνολικός φόρος είναι ως ποσοστό του TIRSP,

2011 – 2017 ο συνολικός φόρος είναι ως ποσοστό του WAP

Πηγή: European Commission, Excise Duty Tables

Πίνακας Π.2.:

Μέσο καθαρό ετήσιο ατομικό διαθέσιμο εισόδημα για κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (σε ευρώ)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Αυστρία	17.758	17.854	18.156	19.413	20.469	21.058	21.463	21.807	22.073	23.211	23.260	23.694
Βέλγιο	16.581	17.213	17.566	17.985	19.313	19.464	20.008	20.280	21.483	21.705	21.654	22.295
Βουλγαρία	n/a	1.384	1.481	2.171	2.828	3.017	2.914	2.860	2.924	3.311	3.332	3.151
Γαλλία	15.946	16.209	16.441	18.899	19.644	19.960	19.995	20.603	20.924	21.199	21.415	n/a
Γερμανία	16.393	15.663	17.777	18.309	18.586	18.797	19.043	19.595	19.582	19.733	20.668	n/a
Δανία	22.124	22.663	23.341	24.161	25.029	25.668	26.944	27.184	27.444	27.861	28.364	28.665
Ελλάδα	9.417	9.850	10.200	10.800	11.496	11.963	10.985	9.513	8.371	7.680	7.520	7.500
Εσθονία	2.980	3.639	4.448	5.547	6.209	5.727	5.598	5.987	6.579	7.217	7.889	8.645
Ην. Βασίλειο	18.540	19.495	21.143	18.923	16.262	17.106	17.136	19.166	18.694	20.528	21.028	21.136
Ιρλανδία	18.798	19.757	22.065	22.995	22.445	20.512	19.726	19.748	19.856	20.169	21.688	n/a
Ισπανία	10.453	11.138	11.645	13.966	14.795	14.605	13.929	13.868	13.524	13.269	13.352	13.681
Ιταλία	14.307	14.560	15.106	15.640	15.605	15.964	15.971	15.979	15.733	15.759	15.846	n/a
Κύπρος	13.157	14.536	16.014	16.024	16.451	16.180	16.990	16.927	15.873	14.400	13.793	n/a
Λετονία	2.080	2.530	3.365	4.740	5.355	4.488	4.195	4.450	4.666	5.203	5.828	6.365
Λιθουανία	2.058	2.534	3.276	4.111	4.715	4.030	3.857	4.337	4.698	4.823	5.180	5.645
Λουξεμβούργο	28.396	29.480	29.892	30.917	31.764	32.333	32.538	32.779	33.301	34.320	35.270	n/a
Μάλτα	8.591	9.030	9.304	10.009	10.503	10.435	10.862	11.449	12.093	12.787	13.493	n/a
Ουγγαρία	3.447	3.849	3.936	4.400	4.739	4.241	4.493	4.696	4.449	4.512	4.556	4.768
Ολλανδία	17.000	17.263	18.244	19.522	20.156	20.292	20.310	20.562	20.839	20.891	21.292	22.607
Πολωνία	2.533	3.111	3.502	4.155	5.097	4.405	5.025	5.060	5.164	5.336	5.556	5.884
Πορτογαλία	7.195	7.311	7.573	8.143	8.282	8.678	8.410	8.323	8.177	8.229	8.435	n/a
Ρουμανία	n/a	n/a	1.604	1.952	2.172	2.036	2.091	2.049	2.016	2.155	2.315	2.448
Σλοβακία	2.830	3.313	3.972	4.792	5.671	6.117	6.306	6.927	6.737	6.809	6.930	6.951
Σλοβενία	8.797	9.317	9.907	10.893	11.864	11.736	11.999	12.122	11.852	11.909	12.332	12.327
Σουηδία	17.498	17.991	18.845	20.573	21.248	19.709	22.506	24.727	26.414	27.120	26.640	25.164
Τσεχία	4.233	4.802	5.423	6.068	7.295	7.058	7.451	7.791	7.694	7.622	7.423	7.838
Φινλανδία	17.481	18.304	18.703	19.794	20.962	21.349	21.826	22.699	23.272	23.702	23.763	23.650

Πηγή: Eurostat

Πίνακας Π.3.:
Μέσο καθαρό ετήσιο ατομικό διαθέσιμο εισόδημα για την Ελλάδα 1995 – 2016 (σε ευρώ)

Έτος	Μέσο Εισόδημα	Έτος	Μέσο Εισόδημα
1995	5.208	2006	9.850
1996	5.467	2007	10.200
1997	5.891	2008	10.800
1998	6.413	2009	11.496
1999	6.350	2010	11.963
2000	6.924	2011	10.985
2001	7.119	2012	9.513
2002	7.695	2013	8.371
2003	8.206	2014	7.680
2004	8.844	2015	7.520
2005	9.417	2016	7.500

Πηγή: Eurostat

Πίνακας Π.4.:

Συνολικός φόρος ενός πακέτου 20 τσιγάρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση 2004 – 2017 (συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Αυστρία	1,47	1,51	1,51	1,51	1,50	1,49	1,46	1,53	1,53	1,52	1,54	1,55	1,55	1,56
Βέλγιο	1,49	1,50	1,50	1,56	1,55	1,53	1,53	1,54	1,54	1,54	1,55	1,54	1,55	1,56
Βουλγαρία	1,30	1,29	1,54	1,53	1,63	1,71	1,77	1,71	1,73	1,67	1,66	1,65	1,68	1,69
Γαλλία	1,61	1,61	1,61	1,61	1,61	1,61	1,61	1,61	1,61	1,62	1,63	1,62	1,62	1,62
Γερμανία	1,48	1,49	1,53	1,52	1,52	1,52	1,48	1,58	1,52	1,53	1,51	1,50	1,49	1,49
Δανία	1,49	1,52	1,48	1,47	1,47	1,47	1,50	1,61	1,61	1,59	1,59	1,58	1,58	1,59
Ελλάδα	1,46	1,47	1,47	1,47	1,47	1,47	1,71	1,67	1,67	1,75	1,72	1,68	1,66	1,79
Εσθονία	1,44	1,44	1,39	1,35	1,83	1,58	1,65	1,69	1,69	1,68	1,67	1,63	1,62	1,72
Ην. Βασίλειο	1,60	1,56	1,54	1,54	1,53	1,52	1,53	1,80	1,70	1,75	1,71	1,68	1,68	1,68
Ιρλανδία	1,59	1,57	1,54	1,56	1,57	1,59	1,58	1,57	1,66	1,61	1,61	1,65	1,73	1,76
Ισπανία	1,44	1,45	1,56	1,55	1,55	1,55	1,57	1,60	1,61	1,61	1,58	1,58	1,58	1,59
Ιταλία	1,49	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,52	1,51	1,52	1,53	1,53	1,53
Κύπρος	1,44	1,44	1,44	1,44	1,44	1,44	1,44	1,55	1,51	1,55	1,54	1,53	1,52	1,51
Λετονία	1,13	1,21	1,29	1,42	1,80	1,65	1,63	1,68	1,63	1,59	1,64	1,62	1,61	1,63
Λιθουανία	1,22	1,22	1,11	1,31	1,34	1,44	1,54	1,55	1,57	1,57	1,58	1,59	1,59	1,58
Λουξεμβούργο	1,38	1,45	1,40	1,42	1,40	1,41	1,40	1,41	1,40	1,39	1,39	1,39	1,39	1,39
Μάλτα	1,51	1,52	1,52	1,52	1,52	1,52	1,53	1,54	1,55	1,62	1,62	1,71	1,62	1,59
Ουγγαρία	1,57	1,48	1,50	1,62	1,48	1,56	1,58	1,61	1,71	1,64	1,54	1,52	1,52	1,52
Ολλανδία	1,46	1,46	1,46	1,46	1,49	1,47	1,46	1,64	1,57	1,68	1,56	1,59	1,57	1,55
Πολωνία	1,42	1,45	1,50	1,59	1,74	1,95	1,73	1,70	1,69	1,69	1,70	1,64	1,62	1,61
Πορτογαλία	1,55	1,55	1,57	1,58	1,59	1,57	1,58	1,54	1,61	1,60	1,61	1,56	1,56	1,51
Ρουμανία	1,28	1,43	1,48	1,41	1,48	1,51	1,66	1,57	1,60	1,63	1,63	1,57	1,57	1,52
Σλοβακία	1,24	1,24	1,76	1,62	1,87	1,80	1,67	1,63	1,65	1,62	1,59	1,59	1,59	1,57
Σλοβενία	1,47	1,48	1,50	1,50	1,50	1,51	1,52	1,55	1,59	1,68	1,64	1,60	1,57	1,57
Σουηδία	1,40	1,39	1,38	1,44	1,45	1,44	1,43	1,53	1,62	1,54	1,56	1,57	1,56	1,50
Τσεχία	1,30	1,35	1,48	1,48	1,61	1,58	1,57	1,52	1,55	1,56	1,53	1,56	1,58	1,60
Φινλανδία	1,51	1,51	1,51	1,50	1,50	1,54	1,57	1,58	1,61	1,61	1,65	1,67	1,70	1,75

Πηγή : European Commission, Excise Duty Tables

Πίνακας Π.5. :

Συνολικός φόρος ενός πακέτου 20 τσιγάρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση 2004 – 2017 (δεν συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Αυστρία	1,14	1,17	1,17	1,17	1,17	1,16	1,13	1,20	1,19	1,19	1,20	1,22	1,22	1,23
Βέλγιο	1,14	1,15	1,15	1,22	1,20	1,18	1,18	1,19	1,19	1,19	1,20	1,19	1,20	1,21
Βουλγαρία	0,97	0,95	1,21	1,19	1,30	1,38	1,44	1,38	1,40	1,34	1,33	1,32	1,35	1,36
Γαλλία	1,28	1,28	1,28	1,28	1,28	1,28	1,28	1,29	1,29	1,29	1,29	1,28	1,28	1,28
Γερμανία	1,21	1,21	1,25	1,20	1,20	1,20	1,16	1,23	1,20	1,21	1,19	1,18	1,17	1,17
Δανία	1,09	1,12	1,08	1,07	1,07	1,07	1,10	1,21	1,21	1,19	1,19	1,18	1,18	1,19
Ελλάδα	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15	1,34	1,30	1,30	1,38	1,34	1,31	1,29	1,40
Εσθονία	1,16	1,13	1,08	1,04	1,53	1,24	1,32	1,36	1,35	1,35	1,34	1,30	1,29	1,38
Ην. Βασίλειο	1,30	1,26	1,24	1,24	1,23	1,26	1,24	1,47	1,36	1,41	1,38	1,35	1,35	1,35
Ιρλανδία	1,24	1,22	1,19	1,21	1,22	1,23	1,23	1,23	1,28	1,20	1,21	1,25	1,33	1,38
Ισπανία	1,16	1,17	1,29	1,28	1,28	1,28	1,26	1,29	1,30	1,26	1,24	1,24	1,24	1,24
Ιταλία	1,16	1,17	1,17	1,17	1,17	1,17	1,17	1,17	1,35	1,16	1,16	1,17	1,17	1,17
Κύπρος	1,18	1,18	1,18	1,18	1,18	1,18	1,18	1,29	1,22	1,16	1,15	1,18	1,16	1,20
Λετονία	0,82	0,00	0,99	1,12	1,49	1,30	1,28	1,32	1,28	1,24	1,22	1,21	1,20	1,19
Λιθουανία	0,92	0,91	0,81	1,00	1,03	1,12	1,19	1,21	1,22	1,24	1,30	1,28	1,26	1,28
Λουξεμβούργο	1,17	1,15	1,14	1,16	1,14	1,15	1,14	1,14	1,14	1,22	1,24	1,24	1,24	1,23
Μάλτα	1,21	1,22	1,22	1,22	1,22	1,22	1,22	1,24	1,24	1,14	1,14	1,10	1,10	1,10
Ουγγαρία	1,17	1,08	1,17	1,36	1,13	1,16	1,18	1,21	1,28	1,33	1,33	1,40	1,31	1,28
Ολλανδία	1,14	1,14	1,14	1,14	1,17	1,15	1,14	1,32	1,25	1,22	1,12	1,10	1,09	1,09
Πολωνία	1,06	1,09	1,14	1,23	1,38	1,59	1,37	1,32	1,31	1,33	1,21	1,24	1,22	1,20
Πορτογαλία	1,23	1,23	1,22	1,24	1,24	1,23	1,23	1,17	1,29	1,32	1,33	1,27	1,25	1,24
Ρουμανία	0,90	1,05	1,16	1,09	1,16	1,19	1,28	1,18	1,22	1,27	1,29	1,24	1,24	1,19
Σλοβακία	0,92	0,92	1,44	1,30	1,55	1,48	1,35	1,30	1,31	1,24	1,24	1,19	1,24	1,20
Σλοβενία	1,14	1,15	1,17	1,16	1,16	1,17	1,18	1,21	1,26	1,29	1,25	1,25	1,25	1,24
Σουηδία	1,00	0,99	0,98	1,04	1,05	1,04	1,03	1,13	1,22	1,32	1,28	1,24	1,21	1,21
Τσεχία	0,94	1,03	1,16	1,16	1,29	1,26	1,24	1,19	1,22	1,14	1,16	1,17	1,16	1,10
Φινλανδία	1,15	1,15	1,15	1,14	1,14	1,18	1,20	1,20	1,24	1,21	1,19	1,21	1,23	1,25

Πηγή : European Commission, Excise Duty Tables

Πίνακας Π.6.:
Τιμή ενός πακέτου των 20 τσιγάρων για κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2005 -2016)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP
Αυστρία	3,00	3,10	3,40	3,50	3,60	4,00	4,00	3,79	n/a	3,95	n/a	4,04	n/a	4,18	n/a	4,33	n/a	4,33
Βέλγιο	3,56	3,56	3,77	4,16	4,74	4,84	4,95	4,53	5,26	4,67	5,26	4,77	5,47	4,88	5,79	5,31	6,11	5,51
Βουλγαρία	0,80	1,24	1,18	1,27	1,48	2,11	2,20	2,25	2,20	2,20	2,20	2,36	2,25	2,38	2,25	2,41	2,25	2,42
Γαλλία	5,00	5,00	5,00	5,30	5,30	5,60	n/a	5,40	n/a	5,70	n/a	6,10	n/a	6,50	n/a	6,74	n/a	6,75
Γερμανία	4,21	4,44	4,71	4,71	4,71	4,95	4,35	4,60	5,26	4,86	5,26	4,93	5,00	5,09	5,00	5,14	5,68	5,34
Δανία	4,17	4,22	4,29	4,29	4,29	4,97	5,10	4,65	5,37	5,26	5,77	5,33	5,77	5,44	5,91	5,49	5,91	5,49
Ελλάδα	2,70	2,80	2,80	3,00	3,00	3,20	4,00	3,13	3,50	3,25	3,5	3,28	3,80	3,50	3,80	3,64	4,00	3,71
Εσθονία	1,15	1,25	1,35	1,41	2,06	2,04	2,21	2,21	2,43	2,43	2,62	2,62	2,82	2,82	3,00	3,00	3,07	3,07
Ηνωμένο Βασίλειο	7,21	7,69	8,02	8,12	7,39	6,91	n/a	6,27	n/a	6,98	n/a	8,15	n/a	8,40	n/a	9,56	n/a	10,10
Ιρλανδία	6,25	6,45	7,05	7,45	8,45	8,50	8,55	8,47	9,10	8,47	9,40	8,92	9,50	9,09	10,00	9,28	10,50	9,28
Ισπανία	2,25	2,25	2,40	2,40	3,00	3,40	3,75	3,33	n/a	3,76	n/a	4,04	n/a	4,30	n/a	4,37	n/a	4,44
Ιταλία	2,80	3,20	3,40	3,50	3,70	3,80	3,90	4,10	4,30	4,28	4,30	4,56	4,30	4,58	4,30	4,52	4,50	4,66
Κύπρος	2,87	2,88	2,86	2,82	2,82	2,82	n/a	3,27	3,50	3,82	4,50	3,91	4,50	4,08	4,60	4,14	4,70	4,21
Λετονία	0,54	0,63	0,93	1,19	2,09	2,15	n/a	2,21	n/a	2,36	n/a	2,57	n/a	2,60	n/a	2,79	n/a	2,86
Λιθουανία	0,90	1,09	1,09	1,45	1,77	2,20	n/a	2,16	n/a	2,25	n/a	2,38	n/a	2,47	n/a	2,60	n/a	2,60
Λουξεμβούργο	2,72	2,88	3,04	3,20	3,44	3,68	n/a	3,60	4,40	3,84	4,40	3,95	3,80	4,17	5,00	4,36	5,00	4,36
Μάλτα	3,61	3,61	3,61	3,61	3,59	4,00	4,00	3,76	4,40	4,14	4,70	4,07	4,70	4,07	4,70	4,28	5,20	4,92
Ουγγαρία	1,69	1,76	1,47	2,14	2,35	2,26	2,08	2,21	2,39	2,44	n/a	2,93	n/a	3,41	n/a	3,38	n/a	3,38
Ολλανδία	3,68	4,00	4,00	4,63	4,74	5,05	n/a	4,73	n/a	5,03	n/a	5,29	n/a	5,84	n/a	5,84	n/a	5,94
Πολωνία	1,21	1,49	1,48	1,55	1,70	1,87	n/a	2,32	n/a	2,28	n/a	2,65	n/a	2,80	n/a	3,08	n/a	3,13
Πορτογαλία	2,40	2,75	3,00	3,30	3,40	3,50	3,90	3,45	3,70	3,73	3,80	3,85	3,90	3,90	4,10	4,13	4,10	4,13
Ρουμανία	0,80	1,13	1,53	1,65	1,93	2,32	2,70	2,39	2,84	2,60	3,05	2,64	3,03	2,81	3,18	3,15	3,51	3,15

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP
Σλοβακία	1,75	1,16	1,41	1,55	2,10	2,42	2,42	2,66	2,63	2,72	n/a	2,87	n/a	3,00	n/a	3,00	n/a	3,06
Σλοβενία	1,88	1,98	2,20	2,20	2,35	2,50	2,49	2,64	2,80	2,86	3,10	2,95	3,35	3,31	3,40	3,41	3,51	3,51
Σουηδία	4,26	4,30	4,72	5,17	5,04	4,91	5,42	4,97	5,63	5,11	6,58	5,91	6,71	5,74	n/a	5,77	n/a	5,59
Τσεχία	1,39	1,49	2,00	2,05	2,41	2,48	2,66	2,78	2,61	2,73	2,71	2,76	2,81	2,88	2,62	2,78	2,91	2,95
Φινλανδία	4,00	4,10	4,20	4,30	4,40	4,40	5,00	4,32	4,50	4,50	4,90	4,89	5,00	5,01	5,50	5,47	5,50	5,47

Πηγή : Excise Duty Tables, European Commission

Πίνακας Π.7.:
Τιμές ενός πακέτου των 20 τσιγάρων στην Ελλάδα (1992 – 2017)

Έτος	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Τιμή	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC	MPPC
	0,98	0,99	1,64	1,54	1,47	1,81	1,93	1,77	1,98	2,06	2,35	2,50	2,50	2,70	2,80	2,80	3,00
Έτος	2009	2010	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		
Τιμή	MPPC	MPPC	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	MPPC	WAP	
	3,00	3,20	4,00	3,13	3,50	3,25	3,50	3,28	3,80	3,50	3,80	3,64	4,00	3,71	4,00	3,75	

Πηγή: Excise Duty Tables, European Commission

Πίνακας Π.8.: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών των νοικοκυριών κατά τάξεις μηνιαίων συνολικών αγορών (2008 – 2015)

Έτος	Είδος	Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με μηνιαίο συνολικό εισόδημα							
			μέχρι 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €
2008	Σύνολο Αγορών	2117,67	694,86	909,10	1257,69	1453,46	1769,08	2065,70	2598,94	3727,59
	Καπνός	54,65	21,98	25,65	39,38	42,28	63,56	58,89	69,50	72,96
	%	2,58	3,16	2,82	3,13	2,91	3,59	2,85	2,67	1,96
	Τσιγάρα	52,85	20,80	24,78	38,30	41,94	61,98	57,72	66,77	69,52
	%	2,50	2,99	2,73	3,05	2,89	3,50	2,79	2,57	1,87
2009	Σύνολο Αγορών	2065,11	650,95	1005,1	1412,48	1698,52	1954,83	2416,84	2673,2	4077
	Καπνός	53,08	16,69	26,12	46,57	53,29	58,69	66,8	70,57	76,63
	%	2,57	2,56	2,60	3,30	3,14	3,00	2,76	2,64	1,88
	Τσιγάρα	50,82	15,74	25,2	45,21	51,58	55,42	63,36	68,34	72,8
	%	2,46	2,42	2,51	3,20	3,04	2,84	2,62	2,56	1,79
2010	Σύνολο Αγορών	1956,42	1379,78	1357,84	1494,33	1638,91	1771,87	2226,59	2594,08	4027,32
	Καπνός	52,39	51,41	39,74	46,35	51,37	46,86	47,63	65,64	78,18
	%	2,68	3,73	2,93	3,10	3,13	2,64	2,14	2,53	1,94
	Τσιγάρα	49,19	49,37	37,13	43,27	48,55	44,03	45,38	61	71,67
	%	2,51	3,58	2,73	2,90	2,96	2,48	2,04	2,35	1,78
2011	Σύνολο Αγορών	1824,02	907,43	1056,74	1313,24	1645,76	1904,09	2129,42	2564,32	4053,45
	Καπνός	48,68	29,07	33,4	43,05	41,24	58,08	67,87	64,32	75,18
	%	2,67	3,20	3,16	3,28	2,51	3,05	3,19	2,51	1,85
	Τσιγάρα	43,87	26,06	31,88	39,22	36,64	53,94	63,11	56,38	63,82
	%	2,41	2,87	3,02	2,99	2,23	2,83	2,96	2,20	1,57

Έτος	Είδος	Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με μηνιαίο συνολικό εισόδημα							
			μέχρι 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €
2012	Σύνολο Αγορών	1637,1	829,28	953,62	1150,78	1349,79	1593,51	1939,26	2374,44	3370,02
	Καπνός	44,53	28,69	28,86	39,28	44,9	46,11	49,69	60,74	66,33
	%	2,72	3,46	3,03	3,41	3,33	2,89	2,56	2,56	1,97
	Τσιγάρα	39,35	24,3	25,99	35,76	41,73	40,99	43,03	55,07	55,39
	%	2,40	2,93	2,73	3,11	3,09	2,57	2,22	2,32	1,64
2013	Σύνολο Αγορών	1509,39	419,3	688,32	964,73	1259,29	1559,53	1905,52	2474,61	4056,45
	Καπνός	45,25	8,62	17,88	32,59	51,18	58,77	68,36	74,39	80,71
	%	3,00	2,06	2,60	3,38	4,06	3,77	3,59	3,01	1,99
	Τσιγάρα	36,79	6,98	14,97	24,81	43,15	44,01	55,82	64,14	67,03
	%	2,44	1,66	2,17	2,57	3,43	2,82	2,93	2,59	1,65
2014	Σύνολο Αγορών	1460,52	681,84	871,32	1097,4	1310,8	1606,17	2119,1	2577,2	3586
	Καπνός	41,71	28,01	30,51	34,84	41,76	43,89	60,06	59,28	68,99
	%	2,86	4,11	3,50	3,17	3,19	2,73	2,83	2,30	1,92
	Τσιγάρα	34,39	20,76	25,19	27,38	35,82	35,41	52,65	50,68	57,12
	%	2,35	3,04	2,89	2,49	2,73	2,20	2,48	1,97	1,59
2015	Σύνολο Αγορών	1419,57	738,04	846,55	1124,36	1336,16	1560,13	1863,06	2162,46	2959,94
	Καπνός	40,38	28,05	27,74	35,45	41,14	51,61	47,12	53,95	59,48
	%	2,84	3,80	3,28	3,15	3,08	3,31	2,53	2,49	2,01
	Τσιγάρα	33	20,21	21,71	28,54	34,09	44,5	38,93	46,5	49,62
	%	2,32	2,74	2,56	2,54	2,55	2,85	2,09	2,15	1,68

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών)

Πίνακας Π.9.: Κατανάλωση τσιγάρων 2002 – 2016 σε 1000 τσιγάρα (σε εκατομμύρια)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Αυστρία	15.359	15.062	14.464	13.280	13.883	13.583	13.188	13.384	13.759	12.994	13.017	13.035	12.902	12.750	12.549
Βέλγιο	14.314	14.287	13.634	13.385	13.385	12.492	11.916	11.617	12.558	9.907	11.177	11.222	10.821	10.647	10.177
Βουλγαρία	22.613	26.245	23.044	20.597	14.837	19.806	21.884	17.407	11.735	10.876	11.569	11.511	11.343	13.161	13.834
Γαλλία	80.529	69.648	54.924	54.810	55.772	54.945	53.589	54.980	54.797	54.107	51.456	47.527	45.014	45.457	44.926
Γερμανία	145.153	132.603	111.716	95.827	93.466	91.497	87.979	86.607	83.565	87.556	82.405	80.275	81.051	81.267	75.016
Δανία	7.157	7.873	8.178	7.762	8.216	7.938	7.903	7.868	7.702	6.904	6.756	6.852	5.605	5.760	5.774
Ελλάδα	31.988	32.369	35.185	34.408	33.383	35.246	30.278	34.050	24.005	25.630	19.399	17.182	17.170	16.807	17.897
Εσθονία	2.295	2.239	2.190	2.421	2.278	3.726	1.147	2.653	1.237	1.758	1.839	1.798	1.744	1.800	1.883
Ηνωμένο Βασίλειο	58.088	53.952	52.620	50.244	48.962	45.749	45.733	47.575	45.235	41.986	40.444	35.856	33.775	31.610	29.997
Ιρλανδία	7.016	6.295	5.331	5.420	5.857	5.402	4.941	4.607	4.128	4.154	3.791	3.230	3.099	3.237	2.846
Ισπανία	88.601	93.711	95.306	92.700	90.098	89.103	90.289	81.357	72.431	60.261	55.066	47.508	46.688	45.934	47.506
Ιταλία	105.216	101.582	98.847	92.822	93.807	92.821	91.994	89.149	87.031	85.468	78.734	74.028	74.431	73.815	72.036
Κροατία	7.622	8.094	7.821	7.454	8.139	8.352	9.719	6.255	7.270	7.219	7.608	6.750	5.655	6.181	6.386
Κύπρος	2.017	1.985	1.656	1.922	1.888	1.951	2.094	1.874	1.983	1.762	1.654	1.476	1.348	1.338	1.301
Λετονία	3.787	3.995	5.062	4.197	4.753	3.336	3.870	2.294	1.770	1.906	1.822	1.903	1.800	1.916	1.936
Λιθουανία	4.979	3.666	2.957	3.722	5.217	4.724	5.683	4.188	2.497	2.799	2.708	2.790	2.918	3.153	3.153
Λουξεμβούργο	5.781	5.611	6.374	5.309	4.745	5.046	4.499	4.260	4.159	3.995	3.757	3.351	3.758	2.551	2.847
Μάλτα	596	577	565	589	579	522	575	565	571	567	550	543	558	555	504
Ολλανδία	17.024	17.080	15.000	13.654	13.963	15.190	14.905	13.385	13.380	12.827	12.392	9.223	11.184	9.269	10.400
Ουγγαρία	18.320	19.435	13.854	14.184	15.811	16.685	17.408	17.430	11.858	13.010	12.534	9.312	7.379	7.842	7.447
Πολωνία	82.047	80.244	75.283	87.554	79.770	83.815	100.302	41.016	64.932	59.277	52.211	46.931	44.038	41.189	41.418
Πορτογαλία	17.925	19.623	18.069	17.135	18.963	12.777	12.906	11.923	14.200	11.947	11.049	10.799	10.432	9.959	11.269
Ρουμανία	n/a	n/a	n/a	36.491	41.025	37.935	34.608	31.259	20.784	24.981	26.990	24.123	22.162	25.406	23.388
Σλοβακία	4.990	2.998	4.564	9.411	4.787	12.841	4.367	11.233	7.378	7.212	7.077	6.697	6.700	6.840	6.948

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Σλοβενία	4.795	4.612	4.487	4.557	4.947	4.663	5.010	5.139	4.924	5.040	4.716	4.060	3.828	3.752	3.694
Σουηδία	7.657	7.482	7.282	6.860	7.674	6.436	6.071	6.311	6.240	6.955	6.209	6.105	6.017	5.656	n/a
Τσεχία	19.097	25.614	22.460	26.231	28.263	30.596	16.601	20.932	21.670	23.233	23.921	22.355	11.073	20.438	20.275
Φινλανδία	4.924	4.799	4.930	5.078	4.986	4.928	6.983	3.522	4.413	6.370	2.824	6.928	4.458	5.053	3.647
Σύνολο	777.888	761.682	705.803	728.024	719.453	722.108	706.442	632.839	606.212	590.699	553.674	513.371	486.949	493.342	479.053

Πηγή: European Commission, Excise Duty Tables

Πίνακας Π.10.: Δείκτης CPDIR για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2005 – 2015)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Αυστρία	0,061	0,063	0,067	0,065	0,063	0,068	0,064	0,065	0,066	0,065	0,067
Βέλγιο	0,077	0,074	0,077	0,083	0,088	0,090	0,081	0,083	0,080	0,081	0,088
Βουλγαρία	n/a	0,323	0,286	0,210	0,188	0,251	0,278	0,277	0,290	0,259	0,261
Γαλλία	0,113	0,111	0,109	0,101	0,097	0,101	0,097	0,100	0,105	0,110	0,113
Γερμανία	0,092	0,102	0,095	0,093	0,091	0,095	0,087	0,089	0,091	0,093	0,090
Δανία	0,068	0,067	0,066	0,064	0,062	0,070	0,062	0,070	0,070	0,070	0,070
Ελλάδα	0,103	0,102	0,099	0,100	0,094	0,096	0,103	0,123	0,141	0,164	0,174
Εσθονία	0,139	0,124	0,109	0,092	0,119	0,128	0,142	0,146	0,143	0,141	0,137
Ηνωμένο Βασίλειο	0,140	0,142	0,137	0,154	0,164	0,145	0,132	0,131	0,157	0,147	0,164
Ιρλανδία	0,120	0,118	0,115	0,117	0,136	0,149	0,155	0,154	0,162	0,162	0,154
Ισπανία	0,077	0,073	0,074	0,062	0,073	0,084	0,086	0,098	0,108	0,117	0,118
Ιταλία	0,070	0,079	0,081	0,081	0,085	0,086	0,092	0,096	0,104	0,105	0,103
Κύπρος	0,078	0,071	0,064	0,063	0,062	0,063	0,069	0,081	0,089	0,102	0,108
Λετονία	0,093	0,090	0,100	0,091	0,140	0,172	0,190	0,191	0,198	0,180	0,173
Λιθουανία	0,157	0,154	0,119	0,127	0,135	0,197	0,202	0,187	0,182	0,184	0,181
Λουξεμβούργο	0,034	0,035	0,037	0,037	0,039	0,041	0,040	0,042	0,043	0,044	0,045
Μάλτα	0,151	0,144	0,140	0,130	0,123	0,138	0,125	0,130	0,121	0,115	0,114
Ουγγαρία	0,176	0,164	0,135	0,175	0,179	0,192	0,177	0,187	0,237	0,272	0,267
Ολλανδία	0,078	0,083	0,079	0,085	0,085	0,090	0,084	0,088	0,091	0,101	0,099
Πολωνία	0,173	0,173	0,152	0,134	0,120	0,153	0,166	0,162	0,185	0,189	0,200
Πορτογαλία	0,120	0,135	0,143	0,146	0,148	0,145	0,148	0,161	0,169	0,171	0,176
Ρουμανία	n/a	n/a	0,343	0,305	0,319	0,410	0,412	0,457	0,471	0,470	0,490
Σλοβακία	0,222	0,126	0,128	0,117	0,133	0,142	0,152	0,141	0,153	0,159	0,156

Σλοβενία	0,077	0,077	0,080	0,073	0,071	0,077	0,079	0,085	0,090	0,100	0,100
Σουηδία	0,088	0,086	0,090	0,090	0,085	0,090	0,079	0,074	0,081	0,076	0,078
Τσεχία	0,118	0,111	0,133	0,122	0,119	0,126	0,134	0,126	0,129	0,136	0,135
Φινλανδία	0,082	0,081	0,081	0,078	0,076	0,074	0,071	0,071	0,076	0,076	0,083

Πηγή: Eurostat, European Commission, Excise Duty Tables

Πίνακας Π.11.:

Έσοδα από την φορολόγηση τσιγάρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Αυστρία	1424	1458	1502	1575	1621	1662	1713	1776	1835
Βέλγιο	1532	1530	1687	1370	1586	1661	1708	1745	1743
Βουλγαρία	875	902	763	855	915	908	900	1046	1156
Γαλλία	9550	9894	9393	9905	9951	9784	9769	9827	9565
Γερμανία	12261	11951	11992	12677	12197	12214	12260	12871	12125
Δανία	912	936	1043	942	1025	1056	883	963	n/a
Ελλάδα	2516	2566	2913	3045	2707	2503	2419	2373	2504
Εσθονία	96	131	111	139	153	161	173	178	184
Ηνωμένο Βασίλειο	10232	8378	9257	9934	10554	10524	10545	10882	n/a
Ιρλανδία	1157	1202	1145	1113	1061	1053	973	1071	1086
Ισπανία	7371	7453	7681	7391	7059	6288	6443	6396	6483
Ιταλία	10257	10341	10426	10649	10459	9890	9911	10195	10102
Ουκρανία	-	-	-	-	-	474	505	548	592
Κύπρος	191	185	186	202	189	179	172	167	165
Λετονία	205	160	127	144	144	146	161	172	184
Λιθουανία	198	199	159	183	198	208	219	257	269
Λουξεμβούργο	439	413	407	425	421	395	461	315	357
Μάλτα	60	63	68	69	72	69	82	81	84
Ουγγαρία	1001	1055	788	900	910	839	698	712	708
Ολλανδία	1767	1809	1869	1965	1947	1750	1802	1656	n/a
Πολωνία	3738	3857	4250	4083	4562	4370	4163	4141	4189
Πορτογαλία	1276	1115	1396	1367	1226	1193	1250	1123	1386
Ρουμανία	1081	1261	1345	1530	1740	1743	1842	1932	2053
Σλοβακία	389	507	610	623	635	636	635	653	662
Σλοβενία	342	362	389	426	435	411	406	403	395
Σουηδία	799	739	901	940	981	877	912	948	n/a
Τσεχία	1411	1375	1576	1728	1760	1759	1497	1732	1904
Φινλανδία	570	614	629	655	674	747	694	776	890

Πηγή: European Commission

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Ελληνική Στατιστική Αρχή (2016), Δελτίο τύπου, Έρευνα Υγείας : Έτος 2014

Μανιάτης Γ., Danchev S. (2016). Επιπτώσεις από την νέα αύξηση της φορολογίας των προϊόντων καπνού. Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών.

Τουρίκη Κ., Μανιάτης Γ., Danchev S. (2014). Αξιολόγηση του υφιστάμενου πλαισίου φορολόγησης των καπνικών προϊόντων στην Ελλάδα. Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Ξενόγλωσση

Blecher E. H., van Walbeek C. (2004). An international analysis of cigarette affordability. *Tobacco Control*, 13, 339-346

Blecher E., van Walbeek C. (2008). An analysis of cigarette affordability. Paris, International Union Against Tuberculosis and Lung Disease

Blecher E. (2009). The economics of tobacco control: prices and taxes. American Cancer Society

Chaloupka Frank J., Hu The-wei, Warner Kenneth E., Jakobs R., Yurekli A., (2000). The taxation of tobacco products. *Tobacco control in developing countries*. 237-272

Faculty of the Harvard School of Public Health, (2011) The Greek tobacco epidemic, Harvard

Guindon G. E., Tobin S., Yach D. (2002). Trends and affordability of cigarettes prices: ample room for tax increases and related health gains. *Tobacco Control*, 11, 35- 43

Husain M. J., Kostova D., Mbulo L., Benjakul S., Kengganpanich M., Andes L., (2017) Changes in cigarette prices, affordability, and brand-tier consumption after

tobacco tax increase in Thailand: Evidence from the Global Adult Tobacco Surveys, 2009 and 2011. Preventive Medicine

Kan Ming-yue (2007). Investigating cigarette affordability in 60 cities using the cigarette price-daily income ratio. Tobacco Control, 16, 429 - 432

Ministry of Health,(2005). Seeing through the smoke: Tobacco monitoring in New Zealand, Public Health Intelligence

Survey on tobacco. Analytical report, (2009). Eurobarometer, European Commission

Szilagyi T., Chapman S. (2003). Tobacco industry efforts to keep cigarettes affordable: a case study from Hungary. Cent. Eur. J. publ. Health 11, No. 4, p. 223-228

Townsend J., Perucic A. M., Nicolas A. L., Deutsch A., Kemp F. B., Ross H., Joossens L., Radu-Loghin L. , Stoklosa M. , Callan S. (2012). Toolkit on tobacco taxation and illicit trade. Smoke Free Partnership

The economic and health benefits of tobacco taxation, (2015). World Health Organization

Vardavas C. I., Kafatos A.G, (2006). Smoking Policy and prevalence in Greece: an overview, European Journal of Public Health, (17) 2, 211-213

Who report on the global tobacco epidemic, (2017). Monitoring tobacco use and prevention policies. World Health Organization

Διαδικτυακές Πηγές

<http://www.tobaccoatlas.org/news/wntd-2017-global-costs-of-smoking/>

<http://www.moh.gov.gr/articles/ministry/grafeio-typoy/press-releases/3936-pagkosmia-hmera-kata-toy-kapnismatos>

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/excise-duties-alcohol-tobacco-energy/excise-duties-tobacco/excise-duties-cigarettes_en

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA05/2016>